Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Najer Folksblat פרייז 20 גראשען

היינט 8 זייטען

נייער פאלקסבלאט

אומפארטייאישע פאליטיש - געזעלשאפטליכע טאג - צייטונג

Nr. 147/1442 | Łódź, Poniedziałek 25 Czerwca 1928 r. | זעקסטער יאהרגאנג | לאדז, מאנטאג, ז׳תמוז תרפ״ח | Nr. 147/1442

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24-71.

Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 2471.

בשבת פ׳ קרח ה׳ תמוז ש. ז. נלקח מאתנו זקן חבר ועד הרבנים לעדת לודז

הרב פינחס ריינזפט נ״ע

הנפטר נתמנה על משמרתו עוד בחיי של הרב הגאון מרן אליהו חיים זצ״ל מיזל אבדק״ק לודז, ושמש בכהנתו יותר משלשים שנה והצטיין בתורתו ויראתו הקודמת לחכמתו ובמדותיו התרומיות כאחד מגדולי זמננו. עדתנו אבדה אחד ממנהיגי הכי חשובים ונעלים.

זכרו לא ימוש מאתנו נצח ומשפחתו תנוחם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

שלטון הקהלה העברית לעדת לודז.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז די אלע כשר׳ע קצבים, ווי אויך די, וועלכע האבען לעצטענס בעזייטיגט די טרפות פון זייערע יאטקעס און האקען בלויז כשר׳ס,

וועלכע ווילען ברענגען ברוסטען און פעטס

אין מיין פאבריק, קענען ברענגען נאר מיט׳ן בעדינג, אז זיי זאלען בעזיצען הכשרים פון היגען ראבינאט.

ד. דיאמענט, גדאנסקא 14.

אין טיפען צער זענען מיר מודיע, אז פערגאנגענעם פרייטאג ד׳ תמוז, האלב דריי א זייגער נאכמיטאג איז נאך קורצע ליידען געשטארבען אונזער ליבער מאן, פאטער, זיידע, שוויגער-פאטער, שוואגער און פעטער

יהודה לייביש גאלדשטיין

בר׳ חיים ז״ל

אין עלטער פון 71 יאהר.

די לויה איז פארגעקומען אויפ׳ן לאדזער בית-עולם.

די אין טיפען טרויער פערבליבענע פאמיליע.

IWONICZ — ZDRÓJ

PENSJONAT „UCIECHA“

MARJI POLLAKOWEJ

10 מינוט גאנג מיט׳ן טראטואר ביז צו די לאזשענקעס. ∴ גרויסע זוניגע און געמיטליכע וואוינונגען. ∴ אויסגעצייכענטע היימישע קוך – אויך פאר געסט, וועלכע געהען צו מענאזשקעס.
960

א מיידעל

פון בעסערע עלטערען צו פיהרען זעלבסטשטענדיג א געוועלב פון סאדא-וואסער, קען זיך זאפארט מעלדען צו בערנהיים, וואלבארסקא 22.

פאליסען

פון די רוסישע געזעלשאפטען „ראסיא“, „פעטערבורגער“, „ושיטשע“ פון 1835 נעמט אן צו רעגיסטרירען דאס פערזיכערונגס-ביורא פון

מ. שיינבערג, ווסכאדניא 39

טעלעפאן 29-04.

טעגליך פון 9 פריה ביז 4 פארמיטאג.

בילליגסטער

שטרימף-פערקויף!

זיידען-פלאר, פילדעקאס, וואש-זיידע, ערשטע און צווייטע סארט שקארפעטען, הענטשקעס פערשידענע סארטען, ווי אויך

זעמטליכע גאלאנטעריע-ווארען

פערקויפט אמביליגסטען דאס שטרימף-געוועלב

פאלודניאווא 15, פראנט געוועלב

נערענקט דעם אדרעס!

ועד החנוך ביי „אגודת ישראל“

נארוטאוויטש גאס 11.

היינט מאנטאג, פ׳ חקת, האלב ניין א זייגער אווענד, קומט פאר אין לאקאל פון דער אגודה (נארוטאוויטש גאס 11)

די גרינדונגס-פערזאמלונג

פון א „געזעלשאפט צו שאפען בית-יעקב-שולען אין ראיאן אלטשטאט-באלוט.

אלע וואס האבען אינטערעס צו דער גרינדונג פון די נייע בית-יעקב-שולען, ווערען געבעטען זיך צו בעטייליגען אין דער דערמאנטער פערזאמלונג.

דער ארגאניזיר-קאמיטעט.

טיכטיגע אינקאסענטען

מיט גוטע רעפערענצען קאנען זיך מעלדען אין ציוניסטישען ביורא (צעגעלניאנא 4) פון 10 ביז 1 פארמ. און 4 ביז 7 נאכמ.

891

געראַטעוועט דעם גען. נאָבילע.

אַמונדסען זיך אויסגעלאַדענט אויף אַנ'אינזעל.

שטאָקהאָלם, 24 (ספעצ. טעל.) די שוועדישע רעגירונג האָט אַרויסגעגעבען אַנ'אָפיציעלען קאָמוניקאַט, אין וועלכען עס ווערט געמאָלדען, אַז די שוועדישע רעטונגס-עקספּעדיציע, אונטער דער לייטונג פון קאַפּיטאַן טאָרנבערג האָט געראַטעוועט דעם גען. נאָבילע.

די רעטונגס-אַקציע ווערט פאָרטגעזעצט. און מען דאַרף ערוואַרטען, אַז אויך די איבריגע מיטגלידער פון דער „איטאַליאַ" וועלען געראַטעוועט ווערען.

בערלין, 24 (ספ. טעל.) די היגע פּרעסע מעלדעט:

דער סאָוויעטישער אייז-ברעכער „מאַליגין" האָט דערגרייכט ביז'ן 78 גראַד ברייטקייט, און דאָרט בעקומען סיגנאַלען פון אַמונדסענען מיט דער אָנפראַגע וועגען אַטמאָספערישען צושטאַנד אויף די בערען-אינזלען.

פון דעם אורטיילט די דייטשע פּרעסע, אַז אַמונדסען האָט געמוזט אויסלאַדען אויף אַנ'אינזעל.

ערשטער קאָנגרעס פון יודישע פּויערים אין בוקאָווינע.

טשערנאָוויץ. (יט"אַ). דאָ האָט זיך געעפנט דער ערשטער קאָנגרעס פון די יודישע פּויערים אין בוקאָווינע מיט דער בעטייליגונג פון 31 דעלעגאַטען. עס איז בעשלאָסען געוואָרען צו גרינדען אַ קאָאָפּעראַטיוו פון די יודישע פּויערים אין בוקאָווינע. אין איינער פון די רעזאָלוציעס ווערט די רעגירונג אויפגעפאָדערט צו בעריקזיכטיגען אויך די יודישע פּויערים ביי דער דורכפיהרונג פון דער אַגראַר-רעפאָרם און ערטיילען זיי ענטשפּרעכענדע ערד-שטחים. אין אַ צווייטער רעזאָלוציע ווערען בעגריסט די יודישע פּויערים אין אַלע לענדער.

די איניציאַטיוו צו דער אָרגאַניזירונג פון די יודישע פּויערים אין בוקאָווינע האָט געגעבען די געזעלשאַפט „אָרט", וועלכע זאָרגט אויך פאַר דער מאָדערנער לאַנדווירטשאַפטליכער אויסבילדונג פון די יודישע פּויערים.

———:C:———

די פּאַלעסטינער עקאָנאָמישע געזעלשאַפט אין אַמעריקע

קויפט 25.000 דונאַם ערד אין דער געגענד פון חיפה.

לאָנדאָן. (י.ט.אַ.) ווי מיר דערוויסען זיך פון אַ זיכערער קוועלע, האָט די פּאַלעסטינער עקאָנאָמישע געזעלשאַפט אין אַמעריקע (פּאַלעסטיין עקאָנאָמיק קאָרפּאָריישן) געשלאָסען אַנ'אָפּמאַך מיט דער „געזעלשאַפט פאַר דער ענטוויקלונג פון חיפה'ער געגענד ביים ים-אויסגוס" וועגען קויפען אַ שטח פון 25.000 דונאַם ביים ברעג פון ים אין משך פון 6 חדשים נאָכ'ן אונטערשרייבען דעם אָפּמאַך. די ידיעה, וואָס האָט זיך בעוויזען אין דער פּרעסע, אַז די אַמעריקאַנער „פּאַלעסטיין עקאָנאָמיש קאָרפּאָריישן" האָט דעם שטח פערקויפט, ענטשפּרעכט נישט דער ווירקליכקייט. דעם יודישען נאַציאָנאַל-פאָנד איז געזיכערט געוואָרען דאָס רעכט איבערצונעהמען די אָפּציע פון דער „פּאַלעסטיין עקאָנאָמיק קאָרפּאָריישן" אין משך פון אַ געוויסער צייט נאָכ'ן אונטערצייכנען דעם אָפּמאַך.

דענקמאָל פאַר דעם פערטיידיגער אין עלילת-דם-פּראָצעס

שטעלען די אונגארישע יודען.

בודאַפּעשט. (יט"אַ). די יודישע קהלות אין אונגאַרן האָבען בעשלאָסען צו שטעלען אין בודאַפּעשט אַ דענקמאָל פאַר קאַרל עאָטוואָעס, דעם פערטיידיגער פון די יודישע אָנגעקלאָגטע אין דעם עלילת-דם-פּראָצעס, וואָס איז פאָרגעקומען אין יאָהר 1882 אין טיסאַ-עסלאַר.

דער פּראָצעס אין טיסאַ-עסלאַר, וועלכער איז אַראַנזשירט געוואָרען דורך דער דעמאָלס'דיגער אונגאַרישער מאַכט אין גייסט פון דער פינסטערער רעאַקציע, האָט זיינער-צייט אויפגערודערט די גאַנצע ציוויליזירטע וועלט. דער גרויסער אונגאַרישער פּאַטריאָט לודוויג קאָשוט, וועלכער האָט דאַן געלעבט אַלס פּאָליטישער עמיגראַנט אין איטאַליען האָט אויפגעהויבען זיין שטימע געגען די מיטעלאַלטערישע פּאָראורטיילען און מעטאָדען פון דער רעאַקציאָנערער מאַכט אין זיין פאָטערלאַנד. דער בעריהמטער שריפטשטעלער און פאַרלאַמענטאַריער קאַרל עטאָוואָעס האָט איבערגענומען די פערטיידיגונג פון די אָנגעקלאָגטע אונשולדיגע יודען און האָט שאַרף פּראָטעסטירט ביים יוסטיץ-מיניסטער געגען די פּייניגונגען פון די אַרעסטירטע אין תפיסה. אין חודש אויגוסט 1883 האָט זיך דער פּראָצעס געענדיגט מיט דער איינשטימיגער פרייספּרעכונג פון אַלע אָנגעקלאָגטע. אַלס פערטיידיגער פון די אָנגעקלאָגטע יודען איז קאַרל עאָטוואָעס געווען אויסגעשטעלט אויף די שווערסטע אָנגריפען און דראָהונגען מצד דעם אונטערגעהעצטען המון.

יודיש טעאַטער אין זאַל פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20

גאַסטראָלען פון די לאָדזער ליבלינגען אַננאַ און היימאַן יאַקובאָוויטש

היינט מאָנטאָג, ד. 25 יוני 9 אין אָוועגד
פּאָפּולערע פאָרשטעלונג
פון 1 ביז 2.50
די מאַמע פון דער וועלט
אין 4 אַקטען מיט געזאַנג פון זאָלאָטאָרעווסקי.
הויפּט-ראָלען: מרים—אַננאַ יאַקובאָוויטש, דוד — היימאַן יאַקובאָוויטש.

דינסטאָג, ד. 26. 9 אָוו. צו ביליגע פרייזען
די רומענישע חתונה
אין 3 אַקטען, הויפּט-ראָל: דבורה — אַננאַ יאַקובאָוויטש.

מיטוואָך, דעם 27-טען יוני, 9 אין אָוענד
בלינדע פרויען
אין 4 אַקטען פון ד"ר בלאָך. הויפּט-ראָלען: בעלאַ - אַננאַ יאַקובאָוויטש, מאָונטאַל - היימאַן יאַקובאָוויטש.

אַלע פּיעסען ווענען רעזשיסירט פון היימאַן יאַקובאָוויטש.

ס'נעהמען אַנטייל פרויען: בעזמאַן, זעווקינאַ, מאַכאַראָווסקאַ, פּאָדערמאַן. מענער: אַריעל, אייזענבערג, בירנבוים, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, נייהויז, פּאָליאַנסקי, צווייליך. מוזיקאַלישע לייטונג: ל. זעלמאַן. טענץ איינשטודירט פון טאַנץ-מייסטער ב. לייבאָוויטש. אַדמיג.: א. בעזמאַן, ביהנע-לייטער: מאַכאַראָווסקי. בילעטען אין פילהאַרמ.-קאַסע.

אַנאָנס! אין פאָרבערייטונג די נייעסטע פּרעמיערע „סערקע קאָזאַק"

געעפנט דעם ערשטען צוזאַמענפאָר פון יודישע דאָקטוירים.

וואַרשאַ, 24 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). היינט פאַרמיטאָג האָט זיך, לויט דער איניציאַטיוו פון „טאָז" געעפענט דער ערשטער צוזאַמענפאָהר פון יודישע דאָקטוירים אין פּוילען.

עס זענען געקומען פיל געסט און דעלעגאַטען, ווי אויך פאָרשטעהער פון דער רעגירונג.

עס זענען אויך געקומען די פאָרשטעהער פון „דזשאָינט" ד"ר שטרויס און ד"ר שווייצער.

דעם קאָנגרעס האָבען, צווישען אַנדערען, בעגריסט — פאָרשטעהער פון אינערן-מיניסטעריום, פון געזונדהייטס-מיניסטעריום און פון „רויטען קרייץ".

עס זענען געהאַלטען געוואָרען אַ רייהע רעפעראַטען.

אין אָוועגד איז פאָרגעקומען אַ באַנקעט אין יודישען אַקאַדעמישען הויז.

מאָרגען — פאָרטזעצונג פון רעפעראַטען.

געפונען דאָס דערטרונקענע לאָדזער מיידעל.

וואַרשאַ, 24 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). ווי בעקאַנט, איז ערב שבועות פון איהר וואוינונג אויף קושיעצקאַ 8 אַוועקגעגאַנגען די לאָדזער סטודענטין, רייזעל העפנער (איהר פאָטער וואוינט אין לאָדז אויף זשעראָמסקאַ-גאַס).

דאָס מיידעל איז דאַן נישט צוריקגעקומען, און מען האָט שפּעטער איבערגעגעבען, אַז זי האָט זיך דערטרונקען אין דער ווייסעל.

היינט אינדערפריה האָט מען געפונען דעם טויטען קערפּער פונ'ם מיידעל ביי לאַמיאַנקאַ נעבען וואַרשאַ, און איבערגעפיהרט איהם אין פּראָזעקטאָריום.

אַ ראַדיאָ-דונער.

זאַקאָפּאַנע, 24. (א. וו.) בעת דעם לעצטען שטורעם וואָס דאָ איז פאָרגעקומען איז געשעהען אַנ'אויסטערלישער פאַל:

אין אַ הויז אויף דער שקאָלנאַ-גאַס איז דורך דער ראַדיאָ אַנטענע אַריין אַ דונער, וועלכער האָט איבערגעשראָקען אַלע מענשען, וואָס האָבען זיך געפונען אין שטוב, און דערנאָך איז ער מיט דער אַנטענע צוריק אַרויס אין דרויסען. נישט בעשעדיגט קיינעם.

בעגריסונגען צום 70-טען געבורטס-טאָג פון קלאָד מאָנטעפיאָרע

פּאַריז (י.ט.א.) אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן 70-טען געבורטסטאָג פון בעקאַנטען ענגליש יודישען עסקן און געלעהרטען ה' קלאָד מאָנטעפיאָרע האָט דער הרב-הכולל פון פראַנקרייך דר. ישראל לעווי און די „אַליאַנס איזראַעליט" צוגעשיקט דעם יובילאַר אַ בעגריסונגס-בריף אין וועלכען עס ווערען איהם אויסגעדריקט די הערצליכסטע גליקוואונשען און עס ווערט דערמאָנט די לאַנגיעהריגע ערפאָלגרייכע צוזאַמענאַרבייט פון ה' מאָנטעפיאָרע, אַלס פּרעזידענט פון דער ענגליש יודישער געזעלשאַפט, מיט „אַליאַנס איזראַעליט" לטובת דעם יודענטום.

צום סוף ווערט אין בריף אויסגעדריקט די האָפנונג, אַז דער יובילאַר וועט נאָך אַ לאַנגע רייהע יאָהרען פאָרטזעצען אין פולער פיזישער און גייסטיגער פרישקייט זיין העכסט וויכטיגע טעטיגקייט פאַר'ן וואוהל פון אַלוועלטליכען יודענטום.

אַנ'אויטאָ-קאַטאַסטראָפע.

בערלין, 24. (יט"א טעלעגראַפיש) דירעקטאָר יעקב גאָלדשמיט, איינער פון די גרעסטע פינאַנסיסטען אין דייטשלאַנד איז שווער נישט געפאַלען אַ קרבן פון אַ שרעקליכער אויטאָ-קאַטאַסטראָפע. דער אויטאָ, מיט וועלכען גאָלדשמיט איז געפאָהרען האָט זיך צוזאַמענגעשטויסען מיט אַנ'אַנדערען און איז אינגאַנצען פערניכטעט געוואָרען, דער שאָפער איז דערהרגעט געוואָרען, דעם דיר. גאָלדשמיט איז גאָרנישט געשעהן אַרויס אונבעשעדיגט.

שוין היינט, שוין מאָרגען,

קיין תירוץ אויף דער קשיא איז עס נישט...

בודאַפּעשט, 24. (יט"א טעלעגראַפיש) דער יורישער רעפּוטאַט אין אונגאַרישען פאַרלאַמענט האָול סאַנדאָר איז אַרויסגערופען געוואָרען אויף אַ דועל דורך דעם סעקרעטאַר פון פּרעמיער באַראַנוי און דער שעף פון פּרעסע-דעפּאַרטאַמענט שוטי.

די אַרויספאָדערונג איז געקומען צוליב אַ רעדע, וועלכע סאַנדאָר האָט געהאַלטען אין פאַרלאַמענט, און אין וועלכער ער האָט געזאָגט, אַז די דערמאָהנטע פערזענליכקייטען זענען פערמישט אין פערשידענע טונקעלע אַפערעס.

געגען מלחמה - אָפּמאַך.

לאָנדאָן, 24. (ספּ. טעל.) דאָ רעדט מען זיך, אַז די נייע נאָטע פון קעלאָגג מכוח אַנ'אָפּמאַך געגען מלחמה, וואָס איז איבערגעשיקט געוואָרען צ. אַ. אויך צו פּוילען, ענטהאַלט אויך אַ רעדאַקטירטען טעקסט פון דעם ראַזוינגן אָפּמאַך, וואָס נעהמט אין אַכט דעם פראַנצויזישען שטאַנדפּונקט.

אַ דאַנק דעם איז מען זיך דאָ משער, אַז די ווייטערדיגע אונטערהאַנדלונגען וועלען צוגעאיילט ווערען.

פּאַריז, 24. (ספּ. טעל.) דער אַמבאַסאַדאָר פון צפון-אַמעריקא האָט איבערגעגעבען דעם פראַנצויזישען אויסערן-מיניסטער אַ נאָטע, וואָס האָט אַ שייכות מיט'ן פּראָיעקט צו שליסען אַנ'אַנטי-מלחמה-טראַקטאַט.

ערב דעם נייעם דייטשען קאַבינעט

לאָנדאָן, 24. (ספּ. טעל.) אין די לאָנדאָנער אָפיציעלע קרייזען איז מען שטאַרק אונרוהיג צוליב די מניעות, וואָס זענען ענטשטאַנען ביים שאַפען דעם דייטשען קאַבינעט.

בפרט האָט מען זאָ חשד, אַז שטרעזעמאַן וועט נישט וועלען אַריין אין קאַבינעט אין פאַל ווען מען זאָל זיין פאַרטיי אויסשליסען פון דער קאָאַליציע.

ספּאָרט - בעוועגונג.

„ל.ק.ס." — „שלאָנסק" 3:8 (0:3).

דער נעכטיגער געגנער פון „ל.ק.ס.", „שלאָנסק" וועלכער איז ערשט היי-יאָהר צוגעקומען צו דער פּוילישער עקסטראַ-קלאַס, — הגם ער געפינט זיך ישט אויפ'ן לעצטען אָרט אין דער טאַבעלע, שפּילט ערגער, ווי אַלע אַנדערע קלובען פון דער ליגע. דאָס האָט זיך בולט אַרויסגעוויזען אויפ'ן נעכטיגען מעטש.

„ל.ק.ס." האָט כסדר געהאַט אַ איבערגעוויכט, און אויב זיי האָבען נישט ערצילט קיין דאָפּעלטציפערדיגען רעזולטאַט, איז עס צוליב דעם, וואָס „ל.ק.ס."-אָנגריף נוצט ווייניג אויס פיל זיכערע מאָמענטען און אַ דאַנק דעם בעסטען פינקט ביי „שלאָנסק", דאָס איז דער טויערמאַן.

האַבענדיג די גאַנצע צייט אַ איבערגעוויכט, ערצילט „ל.ק.ס." אין דער ערשטער העלפט 3 טויערן און אין דער צווייטער העלפט, ערצילען זיי נאָך 5 טויערן.

פון די 3 ערצילטע טויערן פון „שלאָנסק" זענען 2 געווען וועלבסטמערדערישע.

דער מעטש איז געווען ווייניג אינטערעסאַנט. ריכטער ה' ביללאָר.

• • •

„ביעג" — „ראַפּיד" 1:4.

דער דאָזיגער מעטש וועגען דער מייסטערשאַפט פון דער היגער „א" קלאַס, וואָס איז פאָרגעקומען אַלס פאַרמעטש פון „ל.ק.ס." — „שלאָנסק" האָט זיך פערענדיגט מיט אַ רעזולטאַט 1:4 פאַר „ביעג".

•

„ל.ק.ס." II — „ווידזעוו" 2:0.

וועגען דער מייסטערשאַפט פון דער „א" קלאַס. „ל.ק.ס." געווינט לייכט 0:2.

„חשמונאי" — „אַדראַדזעניע" 3:2.

„חשמונאי" איז אין דער שפּיץ פון דער טאַבעלע אין דער מייסטערשאַפט פון דער „ב" קלאַס. אַ דאַנק דעם געוואונענעם מעטש, האָבען זיך איהרע שאַנסען פערבעסערט. דער בעסטער שפּילער אויפ'ן נעכטיגען מעטש איז געווען כאַמעץ.

•

„ארקאַן" — „ג.מ.ס." 3:0.

•

דער מעטש צווישען „קדימה" און „קראַפט" איז נישט פאָרגעקומען, ווייל דער פּלאַץ איז געוועזען פערנומען.

די נעכטיגע רעזולטאַטען אין פּוילען, וועגען דער פּוילישער מייסטערשאַפט.

„קראַקאָוויאַ" — „פּאָלאָניאַ" 3:1.
„חשמונאי" — „לעגיאַ" 2:2.
„וויסלאַ" — „פּאַגאָן" 6:1.
„וואַרטאַ" — „רוך" 1:0.

אַ—ן.

לאָדז. 25 יוני 1928

די איילעניש פאַר דער „שעה פון ענטשיידונג“

ווי מיר זענען דאָס בעוואוסט געוואָרען אין די לעצטע צייטען, איז ווידעראַמאָל אומגעריכט געקומען די פעראָרדנונג פון מלוכה-פּרעזידענט וועגען שליסען די סעסיע פון סיים און סענאַט.

פון רעכטליכען שטאַנדפונקט איז אַלץ אין אָרדנונג. דער סיים און סענאַט האָבען אָנגענומען דעם מלוכה-בודזשעט און דעם רעגירונגס פּראָיעקט וועגען אַמנעסטיע און דער מלוכה-פּרעזידענט האָט געהאַט דאָס רעכט צו שליסען די סעסיע.

ס'האַנדעלט זיך נישט וועגען עצם פאַקט צו שליסען די סעסיע, נאָר אין דער איילעניש, וואָס האָ איז פאָרגעקומען. דער סענאַט-מאַרשאַלעק האָט נאָך אַפילו נישט בעוויזען מיטצוטיילען, אַז דער סענאַט האָט אָנגענומען דעם בודזשעט און אין דער סיים-קאַנצעלאַריע איז שוין געלעגען די פעראָרדנונג וועגען שליסען די סעסיע. אין דער דאָזיגער איילעניש שטעקט די פּאָליטישע בעדייטונג פון אומגעריכטען שליסען די סעסיע. נישט קוקענדיג אויף דעם, וואָס דער סיים מאַרשאַלעק דאַשינסקי האָט גערן געוואָלט נאָך אָפּהאַלטען כאָטש איין זיצונג פון סיים און האָט אַפילו געגעבען גאַראַנטיעס, אַז ס'וועלען נישט בעטראַכט ווערען אַזעלכע ענינים, וועלכע קאָנען אַרויסרופען אַ שטורם — האָט די רעגירונג דערויף נישט מסכים געווען און געגעבען די דעפּוטאַטען געצוואונגענע פעריען.

אין דעם ווייזט זיך אַרויס די טאַקטיק פון מאַרשאַל פּילסודסקי, נאָכדעם ווי ער איז נאָך זיין לענגערער קראַנקהייט ווידער צוגעטרעטען צו דער אַרבייט. דער מאַרשאַל פּילסודסקי דריקט אַזוי אַרום אויס זיין אינצופרידענקייט פון דער לעצטער סיים סעסיע. צוליב דעם אויך איז אָנגענומען געוואָרען דער בעשלוס נישט צו מאַכען קיין שום ענדערונגען אין בודזשעט, כדי די סעסיע זאָל קענען וואָס גיכער געשלאָסען ווערען. דער פּרעמיער האָט געוואָלט בעווייזען, אַז די פאַרגאַנגענע סעסיע האָט נישט פערווירקליכט דעם פּרינציפּ פון צוזאַמענאַרבייט פון דער רעגירונג מיט'ן סיים.

נאָך פאַר סוף אָקטאָבער מוז זיך דער סיים, לויט דער קאָנסטיטוציע, ווידעראַמאָל צונויפקומען. אויף דער נייער סעסיע האָט די רעגירונג צוגעזאָגט אַריינצוטראָגען אַ פאָרשלאַג וועגען מאַכען ענדערונגען אין דער קאָנסטיטוציע, דעמאָלט וועט זיך אָפּשפּילען דער הויפּט-קאַמף און ס'וועט זיך געוויס שטעלען די פראַגע וואָס ווייטער?

דערווייל וועלען זיך די דעפּוטאַטען צופאָהרען, און די קלובען האָבען מעהר נישט קיין צייט אַריינצוטראָגען אין סיים פערשידענע אינטערפּעלאַציעס, אָנפראַגען און פאָרשלאַגען וועלכע דאַרפען געפעלען זייערע וועהלער.

די פּוילישע פּרעסע האָט פערשידענאַרטיג אויפגענומען דעם פאַקט פון שליסען די סעסיע. די רעגירונגס-טרייע פּרעסע האָט, פערשטעהט זיך, מסכים געווען מיט דעם שריט פון דער רעגירונג און איהם פערטיידיגט אויף דעם אופן, אַז דער סיים האָט שוין ווירקליך נישט געהאַט וואָס צו טון, נאָכדעם ווי ער האָט אָנגענומען דעם בודזשעט און דעם אַמנעסטיע-פּראָיעקט. ווייטער שרייבט די רעגירונגס-פּרעסע, אַז דער איצטיגער סיים האָט זיך פּונקט ווי דער פריהערדיגער פערנומען מיט איבערליציטירען איינער דעם אַנדערען און טון אויף להכעיס דער רעגירונג. די דעבאַטען אין פערשידענע פראַגען זענען נישט געשטאַנען אויף דער בעהעריגער הויך און בעזונדערס זענען די פּאַרטיי-גרופּירונגען געוואָרען חוצפה'דיגער בעת דער קראַנקהייט פון מאַרשאַל פּילסודסקי. די רעגירונג האָט דעריבער געמוזט איבעררייסען די דאָזיגע טעטיגקייט פון די פּאַרטייען און רעכענען דערויף, אַז אפשר וועלען די דעפּוטאַטען פאַר די פעריען בעסער ווערען.

די אָפּאָזיציאָנעלע פּרעסע איז נישט צופרידען מיט דער פעראָרדנונג פון מלוכה פּרעזידענט. אַזוי שרייבט דער „ראָבאָטניק“, אַז די איצטיגע סעסיע פון סיים און סענאַט האָט נאָך געהאַט צו ערלעדיגען פראַגען פון דער העכסטער מלוכה-וויכטיגקייט, אַלס איינע פון די דאָזיגע פראַגען רעכענט דער „ראָבאָטניק“ אויס די ראַטיפיקאַציע פון עטליכע אינטערנאַציאָנאַלע אָפּמאַכען. אין דער קאָמיסיע פאַר אויסערן-ענינים האָט דער אויסערן-מיניסטער אַליין ערקלערט, אַז די דערמאָנטע אָפּמאַכען מוזען ראַטיפיצירט ווערען בעת דער איצטיגער סעסיע. דערווייל קומט די רעגירונג און מאַכט אַליין צו נישט די פערלאַנגען פון איהר אייגענעם מיניסטער. דאָס בעווייזט, שרייבט דער „ראָבאָטניק“, אַז די רעגירונג אין פוילען איז נישט קיין איינהייטליכעס און ענטשלאָסענעס, נאָר זי איז אָנבעלאַנגט פון אימיצענס ווילען.

„מיט דעם פאַקט פון פּלוצלינגען שליסען די סיים-סעסיע — ענדיגט דער „ראָבאָטניק“ — האָט זיך געענדיגט דער חלום וועגען צוזאַמענאַרבייט פון איצטיגען רעגירונגס-סיסטעם מיט דער פּאַרלאַמענטאַרישער דעמאָקראַטיע. מיט דער גאַנצער רוה וואַרטען מיר אויף דער שעה פון ענטשיידונג“.

ווי אַזוי פ.פּ.ס. וועט זיך אויפפיהרען, ווען עס וועט קומען די „שעה פון ענטשעדיגונג“ איז שווער צו זאָגען. עס איז מעגליך, אַז זי אַליין וועט די דאָזיגע שעה נאָכאַמאָל אָפּלייגען אַזוי, ווי זי האָט עס געטון ביי דער איצטיגער סעסיע. נאָר הייסע פּאַרלאַמענטאַרישע קאַמפען שטעהען פאָר, ווייל עס וועט זיך האַנדלען נישט וועגען דער אָדער יענער פּאָזיציע פון בודזשעט, נאָר וועגען די גרונד-יסודות פון דער מלוכה — וועגען דער קאָנסטיטוציע.

י.

פון יודישען לעבען אין סאָוויעט-רוסלאַנד

ענטדעקט אַן אַנטיסעמיטישע אָרגאַניזאַציע. — אַגיטאַציע פון אַ פּראָפעסאָר. — מיטלען צו פערבעסערען די לאַגע פון די יודישע שטעטלעך. — יודישער סאָוויעט אין בירא-בידזשאַן. — נייער ערד-קאָלעקטיוו אין אוקראַינע. — די טעטיגקייט פון „געזערד“.

ריגע, (יט"א) לויט ווי עס גיבען איבער ריידזענגרע, וואָס זענען אָהער אָנגעקומען פון סאָוויעט-רוסלאַנד, איז אין שטעטעל באַר (פּאָדאָליען) ענטדעקט געוואָרען אַ געהיימע אַנטיסעמיטישע אָרגאַניזאַציע, וואָס האָט געפּלאַנט צו אָרגאַניזירען ערנסטע אַנטי־יודישע עקסצעסען. צווישען די מיטגלידער פון דער פערברעכערישער אָרגאַניזאַציע זאָלען זיך האָבען געפינען מיטגלידער פון פּרעזידיום פון דאָרטיגען סאָוויעטישען עקזעקוטיוו־קאָמיטעט. די מאַכט האָט דורכגעפיהרט פיל אַרעסטען.

* * *

קיעוו, (יט"א) די קיעווער צייטונגען טיילען מיט וועגען דער אַנטיסעמיטישער אַגיטאַציע, וועלכע עס פיהרט אין אוניווערזיטעט דער פּראָפעסאָר פון מאַטעמאַטיק טשודינאָוו. די צייטונג „פּראָלעטאַרסקאַיאַ פּראַוודאַ“ בעצייכענט איהם אַלס דעם „גרעסטען יודען־פרעסער אין אוניווערזיטעט“. די צייטונג פאָדערט, אַז מען זאָל טשודינאָוו'ן בעזייטיגען פון זיין פּאָסטען.

* * *

מאָסקווע, (יט"א) דער וויניצער קאָמיטעט פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי האָט בעטראַכט די לאַגע פון די יודישע שטעטלעך און אָנגעמערקט אַ רייהע מיטלען די לאַגע צו פערבעסערען. דער פּאַרטיי־קאָמיטעט האָט פעראָרדנט אַלע פאָרשטעהער פון דער ראַטען־מאַכט אין די ענטשפּרעכענדע ערטער צו בעטראַכטען די מיטלען, וואָס קענען אויפגעטון ווערען לטובת די יודישע דעקלאַסירטע עלעמענטען.

כדי אַריינצוציהען די יודישע אַרבייטענדע מאַסען אין פּראָדוקטיווער אַרבייט מוז מען אויסזוכען נייע פאָרמען פון געמיינזאַמער אַרבייט. מען דאַרף אָרגאַניזירען אין די שטעטלעך אַרטעלען פאַר גערטנעריי, סערעריי, עופות־צוכט, פיה־צוכט, מילך־געזעלשאַפטען א. אַז. וו., וואו נאָר עס איז מעגליך דאַרף מען צוזאַמענשטעלען אַרטעלען פאַר אַרויסצובעקומען טאָרף, אויסאַרבייטען ציגעל, מען דאַרף העלפען די אַרטעלען מיט קרעדיטען. די יודישע לאַנדווירטשאַפטליכע קאָלעקטיווען, וואָס זענען פערהאַן אין וויניצער קרייז, דאַרף מען מיט אַלע מיטלען אונטערשטיצען און בעזאָרגען מיט אַגראָנאָמישע הילף. מען דאַרף אויך אויספאָרשען די פראַגע וועגען אויסטיילען ערד פונ'ם ביישטעטלדיגען פאָנד און שאַפען נייע יודישע לאַנדווירטשאַפטליכע קאָלעקטיווען.

דער פּאַרטיי־קאָמיטעט האָט געגעבען דירעקטיוון דער אַרבייטס־אָפּטיילונג צו זעהן אַריינציהען די יודישע יוגענד אין די צוקער־ און בראָנפען־פאַבריקען, צעגעלניעס און אַנדערע אונטערנעהמונגען.

וועגען די יודישע בעלי־מלאכות האָט דער פּאַרטיי־קאָמיטעט פאָרגעלעגט דעם האַנדווערקער־פערבאַנד צו בעזאָרגען זיי מיט געצייג און קרעדיטען און אָרגאַניזירען דעם פערקויף פון זייערע סחורות. שאַפען ספּעציעלע פרויען־אַרטעלען און אַרטעלען פון אַרבייטסלאָזע, אויך פערשטאַרקען די לייה־ און שפּאָר־קאַסעס פון די בעלי־מלאכות. דער בילדונגס־אָפּטיילונג איז פעראָרדענט געוואָרען צו עפענען אַ רייהע פּראָפ.־טעכנישע און האַנדווערקער־שולען מיט דער יודישער אונטערריכטס־שפּראַך. ביי אַלע שטעטלדיגע פּאַרטיי־קאָמיטעטען דאַרף געשאַפען ווערען שטעטלדיגע קאָמיסיעס, וואָס דאַרפען אויסזוכען מיטלען צו רעאַליזירען די אָנגעמערקטע אַרבייטען.

* * *

מאָסקווע, (יט"א) דעם 25־טען יוני וועלען אויפ'ן בירער עקספּערימענטאַלען פעלד פאָרקומען וואַהלען פון אַ דאָרפס־ראַט. דאָס וועט זיין דער ערשטער יודישער ראַט פון בירא־ביזשאַן.

* * *

מאָסקווע, (יט"א) אין האָרנאָסטייפּאָל, קיעווער קרייז, האָט זיך אָרגאַניזירט אַ יודישער קאָלעקטיוו צו בעאַרבייטען ערד. דער קאָלעקטיוו האָט בעקומען ערד פון דער נחלה פון דעם געוועזענעם פּריץ. דאָרט געפינט זיך אויך אַ גרויסער סאָר אין לאַנדווירטשאַפטליכע מאַשינען. דער קאָלעקטיוו בעשטעהט פון 12 יודישע פאַמיליעס, אויסשליסליך פון די אָרימסטע שיכטען.

* * *

מאָסקווע, (יט"א) פון אַ גאַנצער רייהע קרייזען קומען אָן ידיעות וועגען צוזאַמענפאָהרען און קאָנפערענצען פון „געזערד“. דער „געזערד“ ווערט אַן אָרגאַניזאַציע פון אַרבייטענדיגע מאַסען אָהן אונטערשיד פון נאַציע. די צאָהל מיטגלידער וואַקסט, די ראָל פון געזערד־אָפּטיילונגען אין דער יודישער געזעלשאַפטליכקייט איז זעהר גרויס. 3

אין אָדעס איז פאָרגעקומען די קאָנפערענץ פון „געזערד“, אויף וועלכער עס זענען געקומען 351 דעלעגאַטען, פון זיי 8 נישט־יודען — פאָרשטעהער פון אָדעסער פאַבריקען. פאַר די לעצטע 18 חדשים איז די צאָהל מיטגלידער געשטיגען פון 3000 אויף 8,245. דער אָדעסער געזערד בעדינט די יודישע קאָלאָניעס אין געגענד, וועלכע פערמאָגען 17 טויזענד דעסיאַטין ערד און בעשטעהען פון 2200 פאַמיליעס.

אין שעפּעטאָווקע איז אויך פאָרגעקומען דער 2־טער צוזאַמענפאָהר פון „געזערד“, אויף וועלכען עס זענען געקומען 73 דעלעגאַטען, פון זיי 4 נישט־יודען. דער „געזערד“ אין שעפּעטאָווקע פערמאָגט 3500 מיטגלידער.

אין מאָהילעוו־פּאָדאָלסק האָט זיך די צאָהל מיטגלידער פון „געזערד“ פערגרעסערט פון 500 אויף 1600. די לעצטע קאָנפערענץ האָט געגעבען אַ דירעקטיוו פערברייטערן די אַרבייט און צוציהען די מאַסען.

אין בערדיאַנסק איז די צאָהל מיטגלידער געשטיגען פון 55 אין פאָריגען יאָהר אויף 500 מאַן. דער „געזערד“ האָט אָרגאַניזירט אַ אַרטעל פון 25 מאַן. דער אַרטעל האָט בעקומען 73 דעסיאַטין ערד מיט פערטיגע געביידעס, וויינגערטנער און סערער.

ערשטער בישאָף אין ירושלים איז געווען אַ יוד.

די געשיכטע פונ'ם משומד מיכאל שלמה אַלעקסאַנדער, וואָס איז געוואָרען דער ערשטער פּראָטעסטאַנטישער בישאָף אין ירושלים. — ז'ין בעציהונג צו יודען.

מיט אַ קורצער צייט צוריק איז פאָרגעקומען אין ירושלים אין פּאַלאַץ אויפ'ן הר הזיתים אַן אַלוועלטליכע קאָנפערענץ פון מיסיאָנערען. ביי דער געלעגענהייט איז כדאי צו דערמאָנען אַ נאָמען, וועלכער איז שטאַרק פערבונדען מיט דער געשיכטע פון דער קריסטליכער רעליגיע אין פּאַלעסטינע אין דער לעצטער צייט. איך מיין דאָ דעם נאָמען פונ'ם ערשטען פּראָטעסטאַנטישען בישאָף אין ירושלים, דעם יודען מיכאל שלמה אַלכסנדר.

אַלכסנדר איז נישט געווען דער ערשטער יוד, וועלכער האָט זוכה געווען צו דערגרייכען אַזאַ מדרגה אין דער קריסטליך־גייסטליכער וועלט. די יודישע פאָלקס־לעגענדע ווייסט צו דערצעהלען וועגען אַ יודישען פּויפּסט, וועלכער האָט געלעבט אין 11־טען יאָהרהונדערט. דער דאָזיגער פּויפּסט האָט געהייסען אלחנן און איז געווען דער זוהן פון ר' שמעון בן יצחק פון מאַינץ. אין דער דאָזיגער לעגענדע איז פאַרהאַן אַ קערנדעל פון אמת, ווייל די געשיכטע דערצעהלט אויך וועגען אַ געוויסען פּויפּסט, וואָס האָט געלעבט אין 12־טען יאָהרהונדערט, איז געווען פון יודישען שטאַם און געהייסען אַנאַקלעטוס. נאָר אויב דער דאָזיגער פּויפּסט האָט פיל געליטען איבער זיין יודישער אָפּשטאַמונג, איז גאַנץ אַנדערש געווען מיט דעם בישאָף אַלכסנדר, וועלכער האָט גאָר נישט בעהאַלטען זיין אָפּשטאַם, און אפשר גראָד צוליב איהר געקראָגען אַזאַ הויכע שטעלע.

מיכאל שלמה אַלכסנדר איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1799 אין שטעטעל טאַושונקע, פּוזנער געגענט. זיין פאָטער איז געווען אַ רעליגיעזער יוד און האָט זעהר געזאָרגט וועגען אַלכסנדר'ס ערציהונג. ווען אַלכסנדר איז אַלט געוואָרען 16 יאָהר, האָט ער געקראָגען אַ היתר הוראה און איז געוואָרען אַ מלמד. אין אַ קורצער צייט אַרום איז ער איינגעלאַדען געוואָרען אַלס חזן פון דער יודישער קהלה אין פּלימוט, ענגלאַנד. זיין שטאַרקע און שעהנע שטימע איז געפעלען געוואָרען די פּלימוטער יודען און ער איז געווען זעהר בעליבט ביי זיי.

צו יענער צייט האָט ער זיך בעקענט מיט גלחים און האָט אָנגעהויבען אַריינקוקען אין עוואַנגעליום, כדי צו וויסען וואָס צו ענטפערען די גלחים אין זייערע וויכוחים. אָבער דאָס האָט איהם פערשאַרט. נאָך 4 יאָהר פון גריבלען און פאָרשען האָט ער בעשלאָסען זיך צו שמד'ען, און אין יאָהר 1825 האָט ער אָנגענומען אָפיציעל די קריסטליכע רעליגיע אין דער קירך פון הייליגען אַנדריי אין פּלימוט. זיין ווייב האָט לכתחילה, אונטער'ן איינפלוס פון איהר פאַמיליע, נישט געוואָלט נאָכגעהן איהר מאַן, אָבער ענדליך האָט איהר ליבע צו איהם גובר געווען, און זי האָט זיך אויך גע'שמד'ט. די גע'שמד'טע פרוי האָט נישט געקאָנט פערבלייבען אין פּלימוט און איז אַוועק מיט איהר מאַן קיין דובלין, אירלאַנד, וואו אַלכסנדר האָט זיך דערנעהרט פון געבען לעקציעס אין דער העבּרעאישער שפּראַך. אין צוויי יאָהר אַרום איז ער געוואָרען אַ גלח און די לאָנדאָנער מיסיאָנערען האָבען איהם געשיקט קיין מערב פּרייסען צו פיהרען פּראָפּאַגאַנדע צווישען די דאָרטיגע יודען. ווען ער האָט זיך אומגעקעהרט קיין לאָנדאָן, איז ער בעשטימט געוואָרען אַלס לעהרער פון דער העבּרעאישער שפּראַך אין קעניגליכען קאָלעדזש, און ביי דער דאָזיגער שטעלע איז ער פערבליבען אין משך פון 9 יאָהר.

אין יענער צייט איז אויסגעבראָכען די מלחמה פונ'ם בעוואוסטען איבּראַהים פּאַשאַ, און דאָס לעבען פון די קריסטען אין ארץ־ישראל איז געווען אין געפאַהר. די טערקישע רעגירונג, וועלכע האָט זיך פערפליכטעט פאַר די אייראָפּעאישע מלוכות צו שיצען זייערע בירגער, האָט איהר צוזאָג נישט געקאָנט האַלטען און מען האָט זיך נישט געקאָנט פערלאָזען אויף איהר.

די קאַטוילישע קירך, וועלכע האָט געהאַט בעפולמעכטיגטע אין נאָהענטען מזרח, האָט גלייך געזעהן צו בעזאָרגען די אינטערעסען פון איהרע אָנהענגער. שוצלאָז זענען געבליבען נאָר די פּראָטעסטאַנטען.

דאַן האָט דער פּרייסישער קעניג, פרידריך ווילהעלם דער פערטער, בעשלאָסען צו בעשטימען אין ירושלים אַ פּראָטעסטאַנטישען בישאָף פאַר לוטעראַנער און אַנגליקאַנער צוזאַמען. אין דעם געדאַנק איז אָהן שום ספק געווען אַ סך ראָמאַנטיזם, ווי אין אַלע אַנדערע טאַטען און געדאַנקען פון דעם קעניגליכען בעל־החלומות. ער האָט אויך געוואָלט דורך דער בעשטימונג פון אַ געמיינזאַמען בישאָף פאַר אַנגליקאַנער און לוטעראַנער זיך דערנעהנטערען אַביסעל צו דער שטאַרקער ענגלאַנד. באַראָן פאָן בונזען איז געקומען קיין לאָנדאָן אין דער שליחות פון פּרייסישען קעניג, כדי צו פיהרען אונטערהאַנדלונגען וועגען דעם ענין מיט דער ענגלישער רעגירונג. און נאָכדעם ווי די נויטיגע סומע געלד (אַן'ערך 30 טויזענט פונט שטערלינג) האָט זיך אָפּגעפונען, איז דער הסכם געשלאָסען געוואָרען, און אין נאָוועמבער, 1841, איז אַלכסנדר בעשטימט געוואָרען אַלס ערשטער פּראָטעסטאַנטישער בישאָף אין ירושלים.

בעזונדערע סיבות האָבען אָהן שום ספק געווירקט, אַז אויף דער שטעלע זאָל בעשטימט ווערען אַ יוד. אין יענער צייט האָבען איינינע פּאָליטיקער אין אייראָפּע און בפרט אין ענגלאַנד זיך פערנומען מיט'ן געדאַנק אומצוקעהרען דאָס יודישע פאָלק אין זיין לאַנד. די בעוואוסטע צייטונג „טיימס“ האָט פעראָפענטליכט עטליכע אַרטיקלען וועגען דעם און צווישען אַנדערע אויך אַן אָפענעם בריף צו די פּראָטעסטאַנטישע מלכים אין אייראָפּע.

אינטערעסאַנט איז דער געשפּרעך, וועלכער איז פאָרגעקומען עטוואָס שפּעטער צווישען דעם יודישען געלערנטען, ד"ר לודוויג אויגוסט פראַנקעל, און דעם ענגלישען פאָרשטעהער אין ירושלים.

— גלויבט איהר — האָט געפרעגט דער פאָרשטעהער — אַז די יודען וועלען זיך אַמאָל נאָך אומקעהרען קיין ארץ־ישראל און הערשען דאָרט?

— ניין, מיין הער — האָט געענטפערט פראַנקעל.

— אָבער די נביאים האָבען דאָך דאָס נביאות געזאָגט?

— דער יודישער פיהרער האָט די יודען צוגעזאָגט אַ גרעסערע לאַנד־שטרעקע, ווי זיי האָבען געהאַט אין דער ווירקליכקייט.

— אפשר רופא דערפאַר דאַרפען זיך די

(ווייטער זעה 7־טע זייט)

נייער פאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזער לעבען

נייער פאָלקסבלאַט

25 מאָנטאָג — ז׳ תמוז תרפ״ח

יוני

זון־אויפגאַנג 3.18
זון־אונטערגאַנג 8.00

פאָבאָר פון יאָהרגאַנג 1907.

(מ) מאָרגען דעם 26. יוני קומט פאָר אין לאָדז דער פאָבאָר פון די יונגעלייט, וועלכע זענען געבוירען אין יאָהר 1907 און די יאָהרגענג 1883 ביז 1904, וועלכע זענען נאָך ביז איצט נישט געשטאַנען פאַר קיין פאָבאָר־קאָמיסיע; די מיט „אָדראָטשעניעס" פון 1905 און 1906, ווי אויך די פרייוויליגע פון די יאָהרגענג 1908, 1909 און 1910.

מאָרגען דאַרפען זיך פאַר דער קאָמיסיע נומער 1 (פאָמאָרסקאַ 18) שטעלען די יונגעלייט פון 1907, וועלכע וואוינען אין 8־טען קאָמיסאַריאַט און וועמענס פאַמיליען־נעמען ס׳הויבען זיך אָן מיט די אותיות P, R, S ביז Sim.

אין דער פאָבאָר־קאָמיסיע נומער 2, (אַגראַראָוואַ 34) דאַרף זיך מאָרגען שטעלען די געבוירענע אין 1906, וועלכע האָבען „אָדראָטשעניעס" צייטווייליג נישט פעהיגע וואוינען אין 1, 4, 6, 7־טען קאָמיסאַריאַטען אויף די אותיות: פון A ביז Z.

צו דער פאָבאָר־קאָמיסיע נומער 3 (זאַקאָנטנאַ 82) דאַרפען זיך מאָרגען שטעלען אַלע געבוירענע אין 1907, וועלכע וואוינען אין 12־טען פאָליציי־קאָמיסאַריאַט אויף די אותיות: P, R, S, T, U, W, Z, Ż.

די אויבענדערמאָהנטע דאַרפען זיך שטעלען פינקטליך 8 אַ זייגער מיט פערזענליכע דאָקומענטען.

סטודענטען דאַרפען אָפּגעבען בקשות וועגען אָדראָטשעניעס.

(ב) ווי מיר דערוויסען זיך איז דאָס אָפּלעגען דעם טערמין פון מיליטער־דינסט פאַר סטודענטען פון׳ם יאָהרגאַנג 1902 נישט מעהר אין דער קאָמפּעטענץ פון דער אַדמיניסטראַציאָנס־מאַכט, נאָר פון דער מיליטערישער, אַזוי, אַז סטודענטען פון׳ם דערמאָנטען יאָהרגאַנג, וועלכע ווילען אָפּלעגען דעם טערמין צוליב זייערע סטודיעס וועלען פון זיינט אָן מוזען אָפּגעבען בקשות דירעקט אין דער פ. ק. או.

(ט) אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פראַגע צו סטודענטען פון עלטערע יאָהרגענג קענען אויך אויף ווייטער געניסען פון „אָדראָטשעניעס", האָט די מיליטער־מאַכט עהערנעכטען אַרויסגעגעבען פאָלגענדע פעראָרדנונג, וועלכע לויטעט, אַז סטודענטען פון׳ם יאָהרגאַנג 1901, וועלכע האָבען ביז איצט נישט געדינט צוליב „אָדראָטשעניעס" אויפ׳ן סמך פון׳ם אַרטיקעל 57, קענען איצט בשום־אופן נישט בעקומען ווייטערדיגע „אָדראָטשעניעס" און וועלען אַריינגעצויגען ווערען אין מיליטער־דינסט אין נאָהענטסטען חודש ה. י.

סטודענטען, וועלכע זענען געבוירען אין יאָהר 1902, וועלכע האָבען, אויפ׳ן סמך פון׳ם אויבענדערמאָנטען אַרטיקעל, ביז איצט בעקומען „אָדראָטשעניעס", קענען אויך היי־יאָהר בעקומען אַן „אָדראָטשעניע", נאָר מיט דעם בעדינג, אַז זיי וועלען אויפווייזען, אַז היי־יאָהר ענדיגען זיי שוין די הויכשולען. די סטודענטען אַלזאָ מוזען תיכף אָבגעבען אַ ביטע צו דער פ.ק.או.

די סטודענטען פון׳ם יאָהרגאַנג 1903 וועלען אויך היי־יאָהר בעקומען „אַן אָדראָטשעניע" ביז׳ן 1־טען יולי 1929 באַם, אַז זיי וועלען צושטעלען אַ צייגניש, אַז זיי לערנען זיך ווייטער אין די אַקאַדעמיעס.

גריפּע!

(מ) ווי מיר דערוויסען זיך פון דאָקטוירים קרייזען הויבט די גריפּע־עפּידעמיע, אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן פערבעסערען זיך פון די וועטערען, זיך אָן צו פערקלענערען, אַזוי, אַז עס איז צו האָפען, אַז אין די נאָהנסטע צוויי וואָכען וועלען מיר שוין אינגאַנצען פטור ווערען פון דעם אומגעבעטענעם „גאַסט".

אין די אַפּטייקען
היינטיגע נאַכט־דיזשורען.

(2) ג. אַנטאָניעוויטש, פּאַביאַניצקאַ 15; ג. באָנדושינסקי, פּיעטריקאָווער 164; וו. סאָקאָלאָוויטש, פּשעיאַזד 19; ר. ראַמביעלינסקי, אַנדזשעיאַ 26; וו. זגודעלעוויטש, פּיעטריקאָווער 25; מ. קאַספּערקעוויטש, זגערזשער 54 און ס. טראַוויקאָווסקי, בושעושינער 56.

די לויה פון הרב פּינחס ווינזאַפט זצ״ל

(ז) די לויה פון עלטסטען ראַבינאַט־מיטגליד הרב ר׳ פּנחם ווינזאַפּט ז״ל, האָט זיך אָנגעהויבען נעכטען אַרום 6 אַ זייגער פאַרנאַכט פון טרויערהויז אויף פּיעטריקאָווער 64 פון וואַנען דער נפטר איז איבערגעטראָגען געוואָרען אין דער ווילקערשוהל אויף זאַכאָדניע 56, וואו עס האָט איהם מספיד געווען הרב ר׳ משה ראָמב און דער חזן יאָסעלעוויטש האָט געמאַכט אַ „אל מלא רחמים". פון דאָרט האָט דער לויה־צוג גערוהרט און געגאַנגען דורך די גאַסען: זאַכאָדניע, אַגראַראָווע, נאָוואָמיעיסקאַ, אַלט־שטאָדט, אַלעקסאַנדריסקאַ, פראַנציסקאַנער און בושעושינער.

אין טהרה־הויז האָבען דעם נפטר מספיד געווען הרב ר׳ משה מנחם סעגאַל און דער רוזראַדפּאַביאַניצער רב ר׳ שמואל מרדכי וויטעלזאָהן.

אין דער לויה האָבען זיך בעטייליגט אַ סך אָנגעזעהענע רבנים און רבים פון דער פּראָווינץ צווישען זיי דער אַלעקסאַנדערער רבי הרב ר׳ יצחק מנחם דאַנציגער, דער אַלעקסאַנדערער רב, דער פעטער פון אַלעקסאַנדערער רבי, הרב ר׳ בצלאל יאיר דער גאַנצער לאָדזער ראַבינאַט די גאַנצע קהלה־פערוואַלטונג און ראַט ווי אויך אַנ׳עולם פון קרוב צעהן טויזענד מאַן.

די סבה דערפון, וואָס די לויה האָט זיך אָנגעהויבען ערשט אַרום 6 אַ זייגער, בעת זי איז געווען בעשטימט אויף צוויי אַ זייגער, איז, ווי מיר דערוויסען זיך, פאָלגענדע:

די קרובים פון נפטר האָבען געוואָלט, אַז אַלס מלא־מקומו זאָל בעשטימט ווערען דעם נפטר׳ס איידעם הרב ר׳ הערשל פישהויף, וואָס עס האָט אָבער אָנגעטראָפען אויף אַ שטאַרקע אָפּאָזיציע מצד איינוגע מיטגלידער פון דער היגער קהלה און די קרובים האָבען דעריבער נישט געלאָזט קובר זיין דעם נפטר. ביז עס איז נישט געווען די דין־תורה צווישען דעם נפטר׳ס קרובים און דער קהלה און ערשט נאָכדעם, ווי עס איז אַרויסגעטראָגען געוואָרען דער פסק, אַז דער מלא־מקומו זאָל זיין דער אויבענדערמאָנטער איידעם הרב ר׳ הערשל פישהויף איז די פאַמיליע פון׳ם נפטר צוגעטרעטען צו דער לויה.

דער פסק־דין איז אונטערגעשריבען געוואָרען פון היגען ראַבינאַט און פון די ראָזאָרעם ר׳ בנציון ליפשיץ און ר׳ מרדכי מענדעל זומערפעלד.

דעם נפטר האָט מען אַ גאַנצען וועג געטראָגען און מען האָט איהם קובר געווען אין אַ בעזונדערער שכונה.

ת נ צ ב ה.

* * *

בעת דער לויה איז געקומען צו אַ זעהר בעדויערנסווערטען פאַל, בעת די לויה איז דורכגעגאַנגען אויף עק פּעטריקאָווער און זשעלאַנאַ, האָט דער פאָליציאַנט, וואָס רעגולירט דעם פערקעהר אויף דעם אָרט, געהייסען אַנ׳אויטאָ רוקאַ אַריינפאָהרען אין דעם קאָלאָסאַל גרויסען עולם, פערשטעהט זיך, אַז דער שאָפער האָט זיך נישט געלאָזען לאַנג בעטען און מיט געוואַלד אַדורכגעשניטען דעם עולם.

דער צוזאַמענטרעף פון די יודישע אַרבייטער־ספּאָרטלער אין לאָדז.

(—) שבת האָט די לאָדזער אַרבייטער־ספּאָרט־געזעלשאַפט „שטערן" איינגעאָרדענט אַ צוזאַמענטרעף פון די „שטערן"־אָרגאַניזאַציעס אין לאָדזער קרייז. 1 אַ זייגער נאָכמיטאָג האָבען זיך אויף פּיראַמאָוויטש 14 פערזאַמעלט פערשידענע ספּאָרט־און טורן־גרופּען פון לאָדזער „שטערן", פּאַביאַניצער „שטערן", אָזאָרקאָווער „שטערן" א. אַ. די גרופּען זענען אין זייערע אוניפאָרמען מיט רויטע פעהנער אַרויסמאַרשירט מיט אַנ׳אָרקעסטער צום פּאַרק פון 3־טען מאַי, וואו ס׳זענען פאָרגעקומען די פערשידענע פייערליכקייטען און ספּאָרט־איבונגען.

אין פּאַרק איז שוין געווען פערזאַמעלט אַ קאָלאָסאַלער עולם, וועלכער האָט מיט בעגייסטערונג אויפגענומען די יוגענטליכע אַרבייטער־ספּאָרטלער. אין דער דעפילאַדע האָבען אַנטיילגענומען די פרויען־, מענער־ און קינדער־גרופּען.

פוסבאָל־מאַנשאַפטען און לייכט־אַטלעטיקער.

די פייערליכקייט עפענט מיט אַ קורצער רעדע דער פאָרזיצענדער פון לאָדזער „שטערן" און דאַן בעגריסען אין נאָמען פון „פּועלי־ציון" ה׳ בראַנד, פון דער „יוגענט" ה׳ אביגדור, פון אָזאָרקאָוו ה׳ בראַון א. אַ.

די גימנאַסטישע איבונגען פון אַלע גרופּען אונטער דער פיהרונג פון אינסטרוקטאָר ה׳ בערלינסקי זענען אויסגעפאַלען זעהר אימפּאָזאַנט, דאָסזעלבע אויך די פּיראַמידען און די לייכט־אַטלעטישע אויפיהרונגען.

צום סוף איז פאָרגעקומען אַ פוסבאָל־מעטש צווישען דעם לאָדזער און פּאַביאַניצער „שטערן". דער רעזולטאַט איז געווען 1:0 לטובת לאָדז.

דער צוריקמאַרש איז אויך פאָרגעקומען אין געשלאָסענע רייהען, מיט אָרקעסטערס און פאָהנען ביז צום לאָקאַל פון „שטערן" אויף פּיראַמאָוויטש 14.

צוזאַמענפאָהר
פון נ. פּ. ר. (לעוויצע).

(ב) אין לאָקאַל פון די פוילישע פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען איז פאָרגעקומען דער וואָיעוואָדען־צוזאַמענפאָהר פון די נ.פּ.ר.־אָצעס (לעוויצע).

דעם צוזאַמענפאָהר האָט געעפענט דער געוועזענער שטאָט־ראַט־פּרעזידענט ד״ר פיכנע.

מיט אַ פּאָליטישען רעפעראַט איז אַרויסגעטרעטען דעפּוטאַט וואַשקעוויטש, וועלכער האָט געזאָגט, אַז דער סיים האָט מורא פאַר פּילסודסקין שטרייכט נאָר איינוגע אונבעדייטענדע פּאָזיציעס פון׳ם ביורושעט.

נאָכדעם ווי עס זענען אָנגענומען געוואָרען אַ גאַנצע רייהע רעזאָלוציעס וועגען פייערען די 10 יעהריגע עקזיסטענץ פון דער פוילישער מלוכה, וועגען אַ פּאַרטיי־אַרכיוו א. ר. גל. — איז דער צוזאַמענפאָהר געשלאָסען געוואָרען.

מאָנאָפּאָל־אַרבייטער שטרייקען ווייטער.

(ב) ווי מיר האָבען שוין בשעתו געשריבען האָבען די היגע מאָנאָפּאָל־אַרבייטער, צוליב דעם, וואָס עס איז דערווייטערט געוואָרען דער סעקרעטאַר פון זייער פעראיין, ווי אויך צוליב דער שלעכטער בעציהונג צו די אַרבייטער, אָנגעהויבען צו שטרייקען.

נעכטען האָבען די שטרייקענדע אַרבייטער אָפּגעהאַלטען אַ בעראַטונג, אויף וועלכע ס׳איז בעשלאָסען געוואָרען ווייטער צו פיהרען דעם שטרייק אַזוי לאַנג, ביז דער פעראיינס־סעקרעטאַר וועט נישט צוריקגענומען ווערען צו דער אַרבייט.

טריקאָטאַזש־אַרבייטער־שטרייק.

(ב.) נאָך דער קאָנפערענץ, וואָס איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין אַרבייטס־אינספּעקטאָריאַט פון די טריקאָטאַזש־אַרבייטער איז בעשלאָסען געוואָרען נישט אָנצונעהמען די פּראָפּאָזיציע פון די פאַבריקאַנטען, וועלכע האָבען פאָרגעלעגט אַ הוספה פון 6 פּראָצענט און ווייטער צו שטרייקען.

געעפענט אַ הילפס־קאַסע
ביי דעם צענטראַלען קליינהענדלער־פעראיין, זאַוואַדזקאַ 5.

אויף דער לעצטער זיצונג פון צענט־אַלען קליינהענדלער־פעראיין האָבען זיך פעראייניגט אַלע קאַסעס, וועלכע האָבען עקזיסטירט ביי פערשידענע סעקציעס אונטער איין צענטראַלער קאַסע, וועלכע איז שוין לעגאַליזירט געוואָרען דורך יער מאַכט.

אין דער צענטראַלער קאַסע האָט זיך צונויפגעזאַמעלט אַ סומע פון 8000 זלאָטעס. די צאָהל מיטגלידער בעשטייט פון 250 פּערזאָן.

עס איז אויסגעוועהלט געוואָרען אַ פערוואַלטונג, וואָס וועט אָנפיהרען מיט דער קאַסע.

אַלס פּרעזעס איז אויסגעוועהלט געוואָרען מנחם קירשבוים, וויצע־פּרעזעס — מענדל מינץ, סעקרעטאַר — דוד העניק, קאַסיר — יעקב ראָזענצווייג, עקאָנאָם — משה נאַפּערסטעק.

קליינהענדלער
און דאָס געהעכערטע דירה־געלד.

נעכטען איז פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון אַלע בראַנזשעס אין צענטראַלען קליינהענדלער־פעראיין, (זאַוואַדזקאַ 5). עס זענען בעהאַנדעלט געוואָרען פערשידענע פראַגען, ווי אויך די פראַגע פון העכערען דעם דירה געלד פאַר קליינע וואוינונגען ביז 100 פּראָצענט.

דער וויצע־פּרעזעס מנחם קירשבוים האָט אָנגעוויזען, אַז די דאָזיגע העכערונג איז געווענדעט געגען דעם קליינהענדלער, וועלכער איז שוין אַזוי אויך רואינירט, און געגען די אָרימע שיכטען פון דער בעפעלקערונג.

דער רעדנער פאָדערט אויף די גאַנצע פערזאַמלונג צו פּראָטעסטירען געגען אַזאַ געזעץ. וואָס וויל איינגאַנצען אָפּווישען דעם קליינהענדלער פון דער וועלט. עס רעדען נאָך איינוגע רעדנער, עס ווערט איינשטימיג אָנגענומען אַ בעשלוס צו שיקען צו דער רעגירונג און צו אַלע דעמאָקראַטישע סיים־קלובען אַ פּראָטעסט־רעזאָלוציע.

גאַנג"
„מיט אַ ראַקעטע אויף דער לבנה".

די לעצטע וואַרעמערע אָוונטען האָבען אויך דערוואַרעמט די לייטונג פון דעם רעוויטעאַטער „גאַנג", און דער לעצטער פּראָגראַם אונטער׳ן נאָמען „מיט אַ ראַקעטע אויף דער לבנה" האָט אָנגענעהם איבעראַשט דעם שטאַבילען „גאַנג"־עולם מיט זיין פיינקייט, וויצינקייט און אַקטואַליטעט.

זעלבסטפערשטענדליך, איז דער „קלו" פון דעם דאָזיגען פּראָגראַם די לאָדזער רעווי פון בעקאַנטען פעליעטאָניסט וו. פּאָלאַק.

דאָס איז אַ רעווי מיט אַלע קלייפּערלעך, מיט דעם גאַנצען אַנטוראַזש פון מאָדערנע רעווי־עלעמענטען: געזאַנג, טאַנץ, הומאָר, לאָרושעדישקייט, פיינע דעקאָראַציעס (לויט פּראָיעקטען פון דעם לאָדזער קאַריקאַטוריסט סט. ראַבושינסקי) מיט איין וואָרט — פון פוינעלמילעך.

די דאָזיגע רעווי לאָזט זיך זעהן און הערען מיט אמת׳ן פערגעניגען, און ווילט אויסגעצייכענט, הגם עס איז אין איהר נישטאָ דער טראַפּאָרעטער „זשידעק" מיט׳ן פּאַסקודנעם „זשידלאַטשען", פון וועלכען עס קעהרט די גאַל אין פערשידענע נומערען פון אַנדערע פוילישע רעווי־פאָרשטעלונגען.

מעג דאָס „זשידלאַטשען", דאָס קרימען זיך און לאָמען זיך זיין געמאַכט דורך גאַנץ גוטע פוילישע אַקטיאָרען, מעג מע דערפון אפילו לאַכען ביז צופּוקעניש — אַ פאַקט איז אָבער, אַז ביי דעם יודישען בעזוכער בלייבט נאָך די „יודישע" סקעטשען אַ פּאַסקודנער נאָך־טעם פון אַ מערקווירדיגער באַנאַלקייט, פּוסטקייט, ווי פון נאָך אַ חוזק, וואָס איז קיין חוזק נישט, נאָר פּשוט׳ע היפער־מאַלפעריי.

אָט וועהע זמיר דאָך אין פּאָלאַק׳ס רעוויע עטליכע — דאָס רוב־יודישע טיפּען, און זיי זענען משמח דעם עולם אָהן צוקאַליעטשען די פוילישע שפּראַך!

און עס איז טאַקי אַ פערגעניגען אָנצוקוקען אויב וערע איינוגע לאָדזער פערשוינען אין דער אויסגעצייכענטער פערקערפּערונג פון די ה״ה לאַסקאָווסקי, סקאָניעטשני, קאַמינסקי, בעלסקי און די פרויען בוטשינסקאַ, רונאָוויעצקאַ א. אַ.

אינטערעסאַנט זענען אויך: פרל. הריניעוויעצקאַ (טאַנץ) און מאַרושאַרוכנאַ (ציגיינער־לידער).

B.

בריף אין רעדאַקציע.

געעהרטע רעדאַקציע!

מיט אַ פּאָר וואָכען צוריק האָט זיך אין „נייעם פאָלקסבלאַט" בעוויזען אַ נאָטיץ פון עפּעס אַ באַלוטער בחור וועגען אַ ווילנער ש״ס וואָס האָט זיך איבערגעקליבען פון אַ באַלוטער חברה תהלים אַוש — אַהער קיין וויען. אין אַ היגען צאַנזער קלויז זאָל זיך האָבען דערויף מרחם געווען צו רעזערווירען פאַר׳ן ש״ס אַ ספּעציעל אָרט אין זייער ספרים שאַנק.

אַלעם באַלוטער בין איך געוועזען פעראינטערעסירט צו עס איז טאַקע אַזוי אין דער ווירקליכקייט ווי דער באַלוטער בחור האָט אָנגעגעבען צי שמעקט עס נישט אַמאָל מיט אַ בחורישער קאָמבינאַציע אָדער גלאַט אַזאַ שפּיצעל — אַ קשיה אויף אַ באַלוטער בחור? האָב איך ספּעציעל אָבגעשטאַט אַ וויזיט אין דעם אָנגעגעבענעם קלויז וויען 2. בעצ. פלאַב־גאַססע נ. 9 1. שטאָק, אָט וואָס איך געמעל פעסט

אַ גאַנץ ווילנער ש״ס געבונדען אין ווייסע לייוונט די בלעטער זענען בעשיט מיט אָבגעריבענע סטעמפּלען טראַ״ רעם, וואָס מען האָט נישט געקאָנט קיין אַרבייט אויסצופיהרען די שיינע מלאכה פון פערווישען אַזוי פיל סטעמפּלען — געפינט מען נאָך אויף מאַנכע בלעטער סטעמפּלען, וועלכע עס נען איבערהויפּט נישט געוואָרען בעריהרט זאָגאַר די אָבגעקראַצטע אַז מען קוקט זיך גיט איין לעזט מען „חברה תהלים מאַנשי עיר גריצא לאָדז באַוט".

איז מיר טאַקע אַ וואונדער, וואָס די באַלוטער חברה תהלים רופען זיך אויף אַזאַ רעטזועלהאַפּטער פאַל נישט אָן. אויב איך האָב נישט קיין טעות דאַרף עס זיין די חברה תהלים, וואָס האָט זיך געפינען נאָך פאַר דער מלחמה אויפ׳ן באַלוטער שוהלהויף זגערושער גאַס 19 (היינט 27) לעצטענס זאָל זי זיך האָבען איבערגעטראָגען אויף אַלעקסאַנדערגאַס 24 און איהר שפּיץ זאָל שטעהן חשובע באַלוטער בעלי בתים ווי ה׳ לייזער גראַנעק אַ קאַנריטאָר אַלתר ערדעלמאַן אַ הערינג סוחר און אַנדערע.

וואָלט טאַקע געוועזען אַ סברא, אַז זיי די אָנגעגעבענע הערען זאָלען זיך מיט׳ן רעטזועלהאַפטען פאַל פערנעהמען און נישט זיך פערהאַלטען אַזוי אַפּאַטיש ווי ביז יעצט דען דאָס ש״ס בעט זיך מען זאָל עס מחזיר עטרה ליושנה זיין, איז ווען זאָגאַר מען איז פערנומען מיט זאָגען תהלים ליגט אויף זיי אַ חוב איז זייערע אייגענע אינטערעסען זיך דערמיט צו פעראינטערעסירען. טאָ פאַרוואָס שווייגט איהר באַלוטער חברה תהלים? — פאַרוואָס רופט איהר זיך נישט אָן?

מיט אַכטונג,
ישראל אלתר׳ם שוואַגער

וויען, זונטאָג, ד. 19 יוני 1928.

יודיש=טעאַטער און יודישע פּרעסע.

דער אַרטיסט לאַנדרוי מאַכט שווערע בעשולדיגונגען דער יודישער פּרעסע אויפ'ן באַנקעט לכּבוד זלמן זילבערצווייג. — אונזער ענטפער אויף די בעשולדיגונגען.

אַ שעהנע, אינטימע נאַכט האָבען מיר פערברענגט אין רעסטאָראַן „צענטראַל" נאָך דעם אָווענד לכּבוד דעם יודישען טעאַטער־לעקסיקאָן. מיר האָבען כמעט אינגאַנצען פערגעסען, אַז דער באַנקעט איז איינגעאָרדענט געוואָרען לכּבוד דעם רעדאַקטאָר פון לעקסיקאָן זלמן זילבערצווייג. נישט ווילענדיג, האָט זיך די פרעהליכע באַנקעט־שטימונג פערוואַנדעלט אין אַנ'אינטערעסאַנטער און צייטענווייז ליידענשאַפטליכער דיסקוסיע וועגען הויכע מאַטעריעס: ווי, יודישע קולטור, ליטעראַטור, פּרעסע, טעאַטער און געזעלשאַפט, און גאָר בעזונדערס, וועגען יודישען שרייבער, זשורנאַליסט, אַקטיאָר און טעאַטער־בעזוכער.

ווי דער סדר־עולם איז אויף באַנקעטען, האָט מען געהאַלטען רעדעס און אויס העפליכקייט האָט מען געדאַרפט רעדען וועגען דעם טעאַטער־לעקסיקאָן און וועגען דעם רעדאַקטאָר, לכּבוד וועמען דער באַנקעט איז איינגעאָרדענט געוואָרען. ס'האָט זיך אָבער נישט געקלעבט, ס'האָט זיך, אַזוי צו זאָגען, נישט גערעדט, ווייל מיר האָבען אַלע געפיהלט, אַז איינער דעם אַנדערען דאַרף זיך „אַריינזאָגען" אין טאַטענס־טאַטען אַריין. מיר זענען געווען פערזאַמעלט — יודישע אַקטיאָרען, שרייבער און זשורנאַליסטען. אָט צווישען די קאַטעגאָריעס הענגט דאָך די לעצטע צייט אַ קללה, וואָס דערלאָזט נישט, אַז זיי זאָלען זיך צוזאַמענרעדען, כּדי געמיינזאַם כאָטש צו שטרעבען (ווייל מ'טוט דאָך קיינער נישט) צו אונזער ציל. האָט יעדער פון אונז ביי דער זעלטענער געלעגענהייט זיך געוואָלט צורעדען וועגען אונזערע ענינים.

איך בין מודה, אַז אויך איך האָב זעהר שטאַרק געוואָלט פון האַרצען אַראָפּרעדען געוואָלט דערלאַנגען אַלע „טרעגער" פון דער יודישער קולטור, אַלע „קרבּנות" פאַר דער יודישער קונסט, יודישען טעאַטער, יודישער ליטעראַטור, אַלע מאַרטירער פון אונזער פאָלקסטום און פאָלקסטימליכקייט — האָט מיר אָבער זלמן זילבערצווייג געשטערט. מיר זענען זיך דאָך צוזאַמענגעקומען צוליב איהם און זיין טעאַטער־לעקסיקאָן און איך האָב טאַקע גערעדט וועגען זילבערצווייג'ן און זיין לעקסיקאָן.

זעהט אָבער אויס, אַז ס'זענען פערהאַן מענשען, וואָס האָבען שוין אָפּגעטרייסעלט פון זיך די קליינבירגערליכע פאָראורטיילען און האָבען אַרויסגעלאַרעוועט פון זיך אַלין, וואָס עס האָט זיך ביי זיי אָנגעזאַמעלט.

אין דער ערשטער רייה האָט דאָס געטון דער פאָרזיצענדער פון צענטראַלען אַרטיסטען־פעראיין אין וואַרשאָ — דער בעקאַנטער אַרטיסט ס. לאַנדרוי. ס'איז נאָר אַ שאָד, וואָס דעם חשוב'ען לאַנדרוי'ס טעמפּעראַמענט, האָט זיך ענטפלעקט ערשט האַלב זעקס אינדערפריה און מיר בעפאַלענע האָבען נישט געקאָנט ענטפערן. אָדער אפשר איז בעסער אַזוי, וועלען מיר איינמאָל פאַר אַלעמאָל זיך אַליין און אַנדערע עפענטליך קלאָר מאַכען, וואָס מיר האָבען איינער צום אַנדערען און אפשר, וועט דאָס זיין דער וועג צו פערשטענדיגונג, צו קלאָרקייט.

— „איהר קומט נאָך האַלטען רעדעס, איהר קומט אונז נאָר געבען עצות, איהר אינטערעסירט זיך בכלל נישט מיט'ן יודישען טעאַטער; צוליב אייך, איז דאָס יודישע טעאַטער אין פּוילען און בעזונדערס אין לאָדז אונטערגעגאַנגען; צוליב אייער שולד איז „סקאַלאַ" צוגענומען געוואָרען פון יודישען טעאַטער; איהר זיצט אויף גוטע פּאָסטענס און אייך נעהט נישט אָן די נויט פון יודישען אַקטיאָר; צו וואָס זאָלט איהר שרייבען וועגען יודישען טעאַטער, אַז פאַר'ן ערשטען בעסטען אַרטיקעל, בעקומט איהר בעצאָהלט; איהר פערלאַנגט פון אונז רעפּערטואַר און איהר אַליין ווילט נישט שרייבען פאַר'ן יודישען טעאַטער; איהר האָט געשאַפען טעאַטער־קאָמיסיעס אין וואַרשאָ און לאָדז, געהאַלטען שעהנע רעדעס און פון דעם איז גאָרנישט אַרויסגעקומען. בעהאַנדעלט אונז ווי בעלי־מלאכות, פערלאַנגט נישט פון אונז קיין קונסט און זעהט מיר זאָלען האָבען ברויט צו עסען.

אַזוי האָט לאַנדרוי נערוועז און ליידענשאַפטליך זשעסטיקולירט.

איך ווייס נישט אויב אַזוי איז געווען מיט אַלע מיינע חברים־שרייבער און זשורנאַליסטען, וואָס האָבען זיך דאָרט געפונען, אָבער ביי מיר האָט אָנגעהויבען דאָס האַרץ שטאַרק צו קלאַפּען, צי־זשע בין איך באמת אַ גולן, אַ רוצח? איבער מיר איז דאָס יודישע טעאַטער אַזוי הינטערשטעליג (איך רעד וועגען לאָדז), איבער מיר האָט מען „סקאַלאַ" צוגענומען, איבער מיר האָט דאָס יודישע טעאַטער נישט קיין רעפּערטואַר, און די הויפּטזאַך — איבער מיר האָבען די יודישע אַקטיאָרען נישט קיין פּרנסה?

אָבער האַלט, חבר לאַנדרוי! לאָזט מיך דעם אָטעם כאַפּען און דערמאָהנען פאַקטען פון דער נאָהענטער פערגאַנגענהייט, לאָזט מיך אייך ענטפערן און אויך אָהן בעשיידענהייט, ווי איהר האָט דאָס געטון. לייענט, חבר פאָרזיצער פון אַרטיסטען־פעראיין און איהר וועט זיך דערוויסען פיל זאַכען, וועלכע איהר קענט נישט דערזעהען, ווייל איהר געפינט זיך מיט ביידע פיס אין דעם געבוידעכץ, פון וועלכען איהר רעדט.

חשוב'ער חבר לאַנדרוי! איך וויל מיך נישט אָננעהמען די קריוודע פון די יודישע ליטעראַטען, אויף וועלכע איהר זענט אַזוי שטאַרק אָנגעפאַלען, פאַר וואָס זיי גיבען אייך נישט קיין רעפּערטואַר פאַר'ן טעאַטער און פאַר וואָס זיי בעליידיגען זיך, ווען מ'שטעלט נישט זייערע שלעכטע פּיעסען, הגם זיי וואָלטען אייך זיכער געהאַט וואָס צו ענטפערן. איך וויל אייך נאָר קורץ ענטפערן אויף די שווערע און אונבעגרינדעטע פאָרוואורפען, וואָס איהר האָט געמאַכט די יודישע זשורנאַליסטען אין לאָדז. פערשטעהט זיך, אַז איך וועל אַדורכלאָזען אַזעלכע פאָרוואורפען, אַז מיר זיצען אויף גוטע פּאָסטענס און גוטע גאַזשעס און קוקען זיך רוהיג צו צו דער נויט פון יודישען אַקטיאָר. אונזערע הכנסה־והוצאות־ביכלעך וועלען מיר זיך ווייזען אויג־אויף־אויג און קיין מיליאָנען־אונטערשירען וועלען זיכער דאָרטען נישט זיין.

איך הויב אָן פון סוף פון אייער רעדע: בעהאַנדעלט אונז ווי בעלי־מלאכות און פערלאַנגט נישט פון אונז קיין קונסט. אויב אַזוי, חשוב'ער ה' פאָרזיצער, ווילען מיר בעטראַכטען דעם לאָדזער יודישען אַרטיסטען קאָלעקטיוו, ווי אַ שטייגער דעם שאָקאָלאַד־קאָאָפּעראַטיוו „רעליצאַ", אָדער ווי דעם טאַפּעצירער־קאָאָפּעראַטיוו אָהן שום בעזונדערע פּרעטענזיעס, זייט איהר גוטע בעלי־מלאכות וועט איהר האָבען אָפּזאַץ־מאַרק, אויב נישט, וועט איהר אַראָפּ פון מאַרק. מיר ווילען אָבער אייך נישט אַזוי בעהאַנדלען, מיר האַלטען, אַז שפּילען יודישע טעאַטער איז נישט סתם קיין מלאכה, ס'איז עפּעס אַנדערש, ס'איז אַנ'אַרט, אַ קאַטעדרע, וואו די יוגענד ווערט ערצויגען, ס'זענען ברעטער פון וואַנען מ'דאַרף געבען קונסט, טאַקע קונסט, חבר לאַנדרוי. דעריבער ווילען מיר נישט און וועלען אייך נישט בעהאַנדלען ווי קיין בעלי־מלאכות. מיר בעציהען זיך צו דעם לאָדזער אַרטיסטען־קאָלעקטיוו ווי צו מענשען, וואָס ווילען געבען נישט קיין מלאכה, נאָר קונסט, אָבער זיי קענען נישט. מיר פערשטעהען אויסגעצייכנט די טראַגעדיע פון יודישען טעאַטער בכלל, מיר קענען די בעדינגונגען, אין וועלכע עס לעבט, מיר קענען דעם „אינטערעס" פון דער יודישער געזעלשאַפט צום טעאַטער, אָבער מיר טאָרען דאָך נישט שרייבען, אַז ס'איז גוט און וואויל, דעמאָלט, ווען ס'טויג צו נאַרנישט. ס'איז מעגליך, אַז מ'קען נישט שפּילען קיין טעאַטער, מ'קען נישט זיין קיין קינסטלער, דאָס „הויכגעשעצטע פּובליקום" פערלאַנגט נישט קיין קונסט, דאַרף דאָך זיין אַ ביסעלע בעציהונג, זיך נישט האַלטען ווי קיין טאַנדייט־בעלי־מלאכות נאָר „דע לפני מי אתּה עומד"! ווייסט, אַז איהר טראָגט די אחריות פאַר קולטור, פאַר יודישער אָרימער קולטור, פאַר יודישען אָרימען טעאַטער, ווייל זאָלט איהר יאָ וועלען, אָדער זאָלט איהר נישט וועלען, איז יודיש טעאַטער נישט קיין סתם מלאכה, נאָר אַנ'אָפּצווייגונג פון קונסט, פון דער יודישער קונסט. יאָ, וואָס מיר פערלאַנגען פון די יודישע אַקטיאָרען אין „פילהאַרמאָניע", איז בעציהונג, פעראַנטוואָרטליכקייט. דאַמאָלס וועט אונזער פעראַנטוואָרטליכקייט געגען אייך אויך זיין אַנ'אַנדערע.

איהר לאַכט אויס „משה'ן", איהר טוט זיך דאָס אייערע און פערלאַנגט פון אונז ריקזיכט צוליב אייער מאַרטיראָלאָגיע.

צוליב אונזער שולד איז דאָס יודישע טעאַטער אין לאָדז אונטערגעגאַנגען? ווייל מיר שרייבען נישט? אפשר ווילט איהר אונז מיט אַריינשלעפּען אין דער „בעציהונג" צו יודישער קולטור, ווי איהר האָט אין פילהאַרמאָניע? דערווייל וועט דאָס נישט זיין, מיר זענען מיט לייב און לעבען מיט אייך. מיר וועלען זיך די צונגען ערשט לאָזען אויסשניידען, ביז מיר וועלען רעדען אַ שלעכט וואָרט וועגען יודיש טעאַטער. אָבער חברים, מיר ווילען יודיש טעאַטער, ערנסטקייט, ווילען און ליבע צו דער זאַך פון אייער זייט.

אָבער איין רגע, חבר לאַנדרוי, פון וואַנען ווייסט איהר דאָס אַזוי גענוי וואָס דאָ איז געווען מיט דער טעאַטער־קאָמיסיע און מיט'ן „סקאַלאַ"־טעאַטער? ווי קענט איהר, חשובער לאַנדרוי, זיך אַזוי־ווייט פערגעסען און זאָגען, אַז די יודישע פּרעסע אין לאָדז האָט געברענגט דערצו, אַז „סקאַלאַ" איז אָפּגענומען געוואָרען דעם יודישען טעאַטער? אין דעם זייט איהר דאָך קודם־כּל, — איך מיין דער יודישער אַרטיסטען־פעראיין, — שולדיג, איהר האָט דערלויבט, אַז מיט „סקאַלאַ" זאָלען אָנפיהרען דירעקטאָרען, וואָס האָבען פערשפּילט דאָס יודישע טעאַטער אין קאָרטען, אַוועקגעגעבען אַלס דיסקאָנטאַ־פּראַצענטער, איהר האָט נישט געהיטען אייערע מיטגלידער פון דירעקטאָרען, וועלכע האָבען דאָס יודישע טעאַטער אין לאָדז, מיט אַ זאַנדבערג־אַדלער־טראַדיציע, אַראָפּגעשלעפּט צו דער מדרגה, אין וועלכער עס געפינט זיך איצט. צו אונז זייט איהר געקומען שוין נאָך אַלעמען, ווען ה' אשר קאַהן האָט שוין זיינס געהאַט געטון.

איצט נאָך עטליכע ווערטער וועגען דער טעאַטער־קאָמיסיע, איך ווייס נישט ווי ס'איז געווען אין וואַרשאָ, ביי אונז אין לאָדז איז אמת געווען אַ קאָמיסיע, וועלכע האָט געהאַט די אויפגאַבע זיך צו פערנעהמען מיט דער אַקציע צו דערהאַלטען דאָס „סקאַלאַ"־טעאַטער. איהר האָט דאָך צוטריט צום אַרכיוו פון אַרטיסטען־פעראיין, זוכט דאָרט, וועט איהר געפינען אַ בריף פון אונזער פאָרשטעהער אין דער קאָמיסיע, איהר וועט דאָרט אַרויסלייענען, אַז דווקא אייערע פאָרשטעהער אין דער קאָמיסיע, דאָס הייסט די אַרטיסטען, די סאַמע פעראינטערעסירטע האָבען סאַבאָטירט די קאָמיסיע, דער ציל איז שפּעטער קלאָר געוואָרען, ס'האָט זיך אימיצען פון אייך געוואָלט ווערען דירעקטאָר פון יודישען טעאַטער אין... „פילהאַרמאָניע".

יאָ, אַזוי ליידער איז דאָס, חבר לאַנדרוי.

איך וועל זעהר צופרידען זיין, אויב איהר וועט מיינע אויספיהרונגען אַרויסלייענען און זיך איבער זיי פערטראַכטען.

י. דאַנקין.

די טעאַטער־אַקאַדעמיע — פילהאַרמאָניע

לכּבוד דעם „יודישען טעאַטער־לעקסיקאָן".

די דאָנערשטאָג'דיגע טעאַטער־פאָרשטעלונג לכּבוד דעם „יודישען טעאַטער לעקסיקאָן" און זיין רעדאַקטאָר ה' זלמן זילבערצווייג, האָט צוגעצויגען אַ ריזיגען עולם, וואָס האָט ביז איבער די ברעגעס איבערפולט דעם „פילהאַרמאָניע" זאַל.

דעם אָווענד האָט געעפענט דער דראַמאַטורג און טעאַטער־טוער מאַרק אַרנשטיין, וועלכער זאָגט די אויפגאַבע, וואָס זלמן זילבערצווייג האָט אויף זיך גענומען, איז אַ היסטאָרישע, ער נעמט זיך אונטער צונויפצושטעלען די בלעטער פון יודישען טעאַטער אין דער וועלט. ער וואַנדערט איבער אַלע לענדער, וואו עס האָבען געלעבט און געשפּילט יודישע אַקטיאָרען, און קלויבט צונויף די לעבעדיגע (פריהערדיגע און איצטיגע) געשיכטע פון יודישען טעאַטער. דערפאַר וועט דער יודישער טעאַטער־לעקסיקאָן זיין דער ריזען דענקמאָל פון יודישען אַקטיאָר און דעם יודישען טעאַטער.

ה' אַרנשטיין פערענדיגט זיין רעדע מיט פאָלגענדע ווערטער געווידמעט דעם מחבר פון טעאַטער לעקסיקאָן:

— מיר זענען אַ גרויס פאָלק, ווייל מיר זענען משוגע ביי גאָניאַליטעט, און גאָניאַל ביז משוגעת. און נאָר ביי אונז קאָן געמאָלט זיין, אַז איין מענש זאָל טון, וואָס עס האָט געדאַרפט אויסגעפיהרט ווערען דורך אַ גאַנצע שריפטשטעלער־קאָלעגיום, און דאָס מוז אונטערגעשטראָכען ווערען צו ה' זילבערצווייג'ס לויב.

דער צווייטער רעדנער ה' י. אונגער ווייזט אָן, אַז אין דער געשיכטע פון יודישען טעאַטער פערנעהמט לאָדז אַנ'אָנגעזעהענעם אָרט. אין לאָדז נעמט זיך דער אָנהויב פון אַ יודיש קינסטלעריש, ליטעראַריש טעאַטער און דערמאָנט בעזונדערס די אונגעוויינליכע פערדינסטען פון פערשטאָרבענעם דירעקטאָר יצחק זאַנדבערג פאַר דער ענטוויקלונג פון יודישען טעאַטער אין פּוילען.

מיט לאַנגדויערנדע אַפּלאָדיסמענטען בעגעגנט דאָס פּובליקום דעם גאַסט גופא, וועלכער האָט געהאַלטען אַ רעפעראַט וועגען יודישען טעאַטער, אָנהויבענדיג פון די פּורים־שפּילער, די בראָדער זינגער, דעם גאָלדפאַדענישען טעאַטער ביז דעם טעאַטער פון היינטיגען טאָג.

עס זענען אויפגעפיהרט געוואָרען סצענעס פון גאָלדפאַדען'ס לאַטיינער'ס, זאָלאַטאַרעווסקי'ס, גאָרדין'ס פּרץ'ס פּיעסען, ווי אויך פון איינציגע פון היינטיגען אָפּערעטען רעפּערטואַר.

די געלונגענע אויפטריטען פון די וואַרשאַווער אַרטיסטען א. קאָמפּאַניעץ ש. לאַנדרוי, מאַדאַם שושנה, וועוקינא, בעזמאַן, מאַכאַראָווסקא און די ה"ה בירנבוים, מאַכאַראָווסקי, באַלבירסקי, א. אַ. האָבען דעם גרויסען עולם פערשאַפט איינציגע שעה פערגעניגען.

בעזונדערס אינטערעסאַנט זענען געווען די לידער פון בעריהמטען פערשטאָרבענעם יודישען אַרטיסט מאַנולעסקא, וואָס דיר. אַ. קאָמפּאַניעץ האָט פאָרגעטראָגען, געבענדיג פריהער אַ קורצע כאַראַקטעריסטיק פון זייערע פערפאַסער.

זעהר געלונגען האָט מאַדאַם שושנה רעפּרעזענטירט דעם דראַמאַטישען טייל פון דעם פּראָגראַם, אינטערפּרעטירענדיג מיט פיל פערשטענדניש און געפיהל י. ל. פּרץ'ס „נאָך קבורה".

דאָס ריזיגע פּראָגראַם, האָט געדויערט ביז נאָך 1 ביינאַכט, איז פערענדיגט געוואָרען דורך מאַדאַם בעטי קעניג, וועלכע האָט מיט גרויס ערפאָלג געזונגען איינציגע קופּלעטען.

* * *

נאָך דער פאָרשטעלונג איז אין ניי־רעסטאַווירטען קאַפע רעסטאָראַן „צענטראַל" פאָרגעקומען אַ באַנקעט לכּבוד דעם שאַפער און רעדאַקטאָר פון „יוד. טעאַטער לעקסיקאָן", ה' זלמן זילבערצווייג, אין וועלכען עס האָבען זיך בעטייליגט די וואַרשאַווער און לאָדזער אַרטיסטען, די פאָרשטעהער פון דער פּרעסע און פערבעטענע געסט.

Dr. RACHELA LEWI
ספּעצ. פאַר קינדער־קראַנקהייטען
פּאַנסקאַ 24, טעל. 42-72
נעמט אָן פון 2 ביז 4 נאָכמיטאָג.

יורידישע עצות.

אין דער דאָזיגער אָפּטיילונג גיט די רעדאַקציע פון „נייעם פאָלקסבלאַט" ענטפערען אויף יורידישע פראַגען, וואָס ווערען צוגעשיקט שריפטליך פון אונזערע לעזער.

7608. אַ לעזער פון לוטאָמירסקאַ.

פערהייראַטע קינדער זענען געוויס אַ שטערונג צו בעקומען אַנ'אָפּיעקונסטוואָ, סיידען ווי זיי זענען זייער אָרים, אַליין בעוואָרפען מיט קליינע קינדער אַזוי אַז זיי זענען בשום אופן נישט ביכולת אויסצוהאַלטען אייערע עלטערען.

7609. אַ הויזווירט.

נישט בלויז קיין וואוינונג, נאָר בכלל יעדער קייער בנין, אונטערליגט נישט דעם דעקרעט.

7610. אַ לעזער פון קאָנסטאַנטינער גאַס.

7611. Em Be.

7612. אַ גרופּע הענדלער פון יונה פּילצערס פּלאַץ.

7613. יצחק גאָלדבערג

וועגען אייערע ענינים דאַרפט איהר זיך פערשטענדיגען פערזענליך מיט אונזער יוריסט, טעגליך פון 3—4 מיטאָגגעדענגערינג די צייטונג.

7607. אַ לעזער פון נ.—ראַדאָמסק.

אויב אייער זוהן איז שוין אָפּגעזעסען 2/3 פון זיין שטראָף און ער האָט זיך אין דער טורמע אין משך פון דער גאַנצער צייט געהעריג אויפגעפיהרט וועט מען איהם בעפרייען פאַר'ן טערמין אויפ'ן סמך פון אַנ'ענטשפּרעכענדע בקשה.

7608. שאשאַן

אין פּרינציפּ איז דער יורש פעראַנטוואָרטליך פאַר אַלע חובות פון פערשטאָרבענעם. די מאָס פון דער פעראַנטוואָרטליכקייט איז אָבער אָבהענגיג פון דער נאַטור פון חוב.

פאַר היפּאָטעק חובות איז דער יורש פּערזענליך פעראַנטוואָרטליך. דאַגעגען פאַר אַנדערע חובות בלויז פערהעלטנישמעסיג צום בעקומענעם חלק ירושה. איהר קאָנט אָבער זיך ווענדען אין געריכט פון דער ערשטער אינסטאַנץ מיט אַנ'ערקלערונג, אַז איהר נעמט אָן די ירושה בלויז מיט'ן בעדינג פון אַ. ג. z dobrodziejstwem inwentarza ממילא זענט איהר פאַר די איבערגעבליבענע נאָכ'ן פערשטאָרבענעם חובות נאָר פעראַנטוואָרטליך מיט'ן בעקומענעם חלק ירושה און נישט מיט'ן אייגענעם פערמעגען.

——:0:——

7609. י. ב.

קיין וואוינונגען אין 2 איין אין דרויצלבער שטאָט טאָר מען נישט פערנעמען.

7610 ל. דודקעוויטש.

איהר דאַרפט זיך ווענדען אין פרידענס־געריכט מיט אַ בקשה, אַז מען זאָל דעם הויזווירט פערפליכטען דורכצופיהרען דעם געהעריגען רעמאָנט אין אייער וואוינונג אין געגענפאַל זאָל מען אייך עס בעפאָלמעכטיגען צו טון אויף זיין חשבון.

7611 אַ לעזער פון קוטנא.

אויף אַ. ג. אינלענדישע דעזערטערען וועט די אַמנעסטיע זיכער חל זיין.

ווען זי וועט פערפעקטלוכט ווערען און ווי ברייט ס'וועט זיין איהר ווירקונג ווייסען מיר דערווייל נאָך נישט.

7612, שט.

איהר קאָנט פון חתן צוריקפאָדערן די מתנות די אויסגאַבען אויף די תנאים און אויך אַ געוויסע ענטשעדיגונג. אויב די תבועה שטייגט איבער די סומע פון 1000 זל. אינטערליגט דער ענין דער קאָמפּעטענץ פון קר־ז־געריכט.

מעלדונגען.

——:0:——

אַ שפּענדע פאַר די יודישע פאָלקס=שולען.

ה' מיסטאָלעוויטש איבערבעטענדיג דעם ה' ל. גאָלדבערג שפּענדעט פאַר די באַראַכאָוו־און מעדעם־שולען צוזאַמען 25 זל. דאָס געלד איז אָפּ־צוגעהמען אין אַדמיניסטראַציע.

גרינדונג פון נייע „בית=יעקב"=שולען.

היינט מאָנטאַג, האַלב־ניין אָוונד קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער „אַגודה" נאַרוטאָוויטש־גאַס 11 די גרינדונגס־פערזאַמלונג פון אַ געזעלשאַפט צו שאַפען בית־יעקב־שולען אין ראַיאָן אַלטשטאָט־באַלוט.

די דערמאָנטע געזעלשאַפט ווערט געשאַפען דורך דער איניציאַטיוו פון'ם ועד החנוך ביי דער לאָדזער אַגודה.

אַ מערקווירדיגע מאָרד־געשיכטע אין פראַנקרייך.

מאַן ערמאָרדעט זיין פרוי, אָבער דעם מאָרד איז ער בעגאַנגען, ווייל מען האָט איהם היפּנאָטיזירט.—דער היפּנאָטיקער איז אַרעסטירט.

קאָנדעי, דאָס קליינע שטעטעלע אין נאָרד־פראַנקרייך, וואָס וואָלט צוגלייך מיט אַנדערע אַזעלכע קליינע נעסטען געשלאָפען גאַנץ רוהיג און קיינער וואָלט נישט געוואוסט דערפון, איז מיט איין מאָל געוואָרען פלוצלונג בעקאַנט צוליב דער פאָלגענדער אינטערעסאַנטער געשיכטע, וואָס קומט אונז אָן פון דאָרט:

מיט דריי יאָהר צוריק האָט אַרויסגערופען אַ גרויסע אויפרעגונג און אַלגעמיינע פערוואונדערונג אַ מאָרד, וואָס איז דאָרט פאָרגעקומען. די גרעסטע פּסיכאָלאָגען פון פראַנקרייך האָבען דעם מאָרד שטודירט און ער איז פאַר זיי געבליבען אַ רעטעניש און אַצינד איז מיט איינמאָל די געשיכטע אויפגעקלערט געוואָרען.

די געשיכטע איז אין קורצען פאָלגענדע: אין וואַלאַנסיען האָט אַ רייכען פראַנצויזישען סוחר און גוטס־בעזיצער געטראָפען אַן „אומגליק": זיין איינציגע טאָכטער, פאַר וועלכער ער האָט געהאָפט צו קריגען אַ מאַן עפּעס גאָר דאָס אויבערשטע פון שטייסעל, וועלכער זאָל זיין ווירדיג און פעהיג צו זיין דער יורש און פערוואַלטער פון זיין גרויס פערמעגען, זיין טאָכטער, וועלכע איז אויך געווען אַ גרויסע שעהנהייט, גענומען און טוט אָפּ אַ מיאוס'ע געשיכטע: זי נעמט און פערליבט זיך אין עפּעס אַ נידעריגען אָנגעשטעלטען ביים טאַטען אין געשעפט.

דער טאַטע טענה'ט איין מיט דער טאָכטער, וויל זי איבערצייגען, אַז דאָס איז נישט קיין געשעפט פאַר איהר, אַז לויט איהר שעהנהייט, לויט דעם טאַטענ'ס פערמעגען און לויט דעם אָרט, וואָס ער פערנעהמט אין דער געזעלשאַפט, דאַרף זי קריגען פאַר אַ חתן, אַ מענש, וואָס פיהרט אַליין גרויסע געשעפטען, נישט עפּעס אַ קליינעם אָנגעשטעלטען. אָבער פערשטעהט זיך, עס האָט נישט געהאָלפען; דאָס מיידעל איז אין דעם בחור געווען אַזוי פערליבט, אַז ער איז פאַר איהר געווען דער שעהנסטער און דער בעסטער. פּרובירט דער טאַטע מיט בייזען, ער זאָגט אָן דער טאָכטער, אַז זי זאָל זיך נישט דערוועגען צו טרעפען מיט איהר געליבטען, וואָרום ער וועט קיין מאָל זיין צושטימונג נישט געבען צו דעם שידוך, און דעם יונגענמאַן זאָגט ער גאַנץ פיין אָפּ פון דער שטעלע, און אַנ'עק.

נעהמט זיך דער יונגערמאַן זיין געליבטע, פאָהרט מיט איהר אַוועק נאָך נאָרד־פראַנקרייך בעזעצט זיך אינ'ם שטעטעלע קאָנדעי, ער זוכט זיך אויס אַ פּאָסטען, און פון דעם קליינעם געהאַלט וואָס ער בעקומט לעבט ער זיך רוהיג מיט זיין געליבטער. דאָס פּאָר־פאָלק לעבט זעהר גוט און גליקליך. די יונגע פערליבטע זאָגט, אַז זי איז מוחל דעם טאַטען זיין פערמעגען, אַז דאָס גרעסטע פערגעניגען איהר'ס איז, וואָס זי קען זיין צוזאַמען מיט איהר געליבטען, און מיט איהם פיהלט זי זיך גליקליכער ווי ווען זי וואָלט געלעבט אין גרויסען לוקסוס, ער, דער געליבטער האָט אויך זיין יונג ווייבעל זעהר ליב געהאַט און דאָס לעבען צווישען זיי איז געווען זעהר אַ גוטער און זעהר אַ גליקליכער.

אַזוי האָט דאָס פּאָרל געלעבט אין די שלעכטע בעדינגונגען אַנ'ערך אַנדערטהאַלבען יאָהר, ביז די יונגע פרוי האָט געבוירען אַ קינד, אַ יונגעלע — און דאָס לעבען פון דעם יונגען פּאָרל איז געוואָרען נאָך שווערער. עס איז זיי געווען שווער אויסצוקומען מיט דעם קליינעם געהאַלט, וואָס ער האָט בעקומען. אָבער ביי זיי האָט מען גאָר נישט אָנגעזעהן קיין געדריקטע שטימונג. פערקעהרט, זיי זענען ביידע געווען גליקליך ווי עס קאָן נאָר זיין גליקליך אַ פערליבטע פּאָרעל.

אָבער דער טאַטע, וועלכער האָט שוין געזעהן, אַז ס'איז אַ פערפאַלענע זאַך, אַז זיין טאָכטער וועט שוין פון דעם קבצן נישט אַוועקגעהן און, אַז ביי די ערגסטע מאַטעריעלע בעדינגונגען לעבט זי מיט איהם גליקליך, און אַז ער האָט נאָך געזעהן אַז זי האָט געבוירען אַ קינד, האָט ער, דער פאָטער נישט געקאָנט צוזעהן, אַז זיין איינציגע טאָכטער זאָל אַזוי ליידען און פערשוואַרצט ווערען, האָט ער זי גענומען צו זיך. דעם איידעם האָט ער געגעבען אַ גאָר הויכען פּאָסטען ביי זיך אין די געשעפטען, און געזאָגט, אַז ער וועט איהם ערקלעהרען אַלס שותף צום געשעפט, אויב ער וועט גוט אַרבייטען, און זיך אַרויסווייזען פאַר אַ פעהיגען מענשען.

קורץ נאָכדעם, איז דער פאָטער געשטאָרבען און זיין טאָכטער איז געבליבען די איינציגע יורש'טע פון זיין גאַנץ פערמעגען. דאָס פּאָרל האָט זיך צוריק איבערגעצויגען נאָך קאָנדעי, וואו זיי האָבען פערבראַכט זייערע ערשטע האָניג־חדשים. דאָרט אַהין האָבען זיי אויך אַריבערגעפיהרט כמעט אַלע זייערע געשעפטען, וועלכע זענען געווען אַלע אויף דער פרוי'ס נאָמען, און זיי האָבען געלעבט אמת גליקליך. נאָך גליקליכער ווי אַמאָל. די ליבע איז ביי זיי געוואָרען וואָס אַמאָל שטאַרקער און הייסער. אין אַ קליין שטעטעל ווייסט דאָך יעדער איינער וואָס ביים צווייטען טוט זיך, און אַלע איינוואוינער פון דער שטעטעל האָבען בעוואונדערט די הייסע ליבע צווישען די צוויי יונגע מענשען.

אָבער פלוצלונג האָט פּאַסירט עטוואָס שרעקליכעס און אויסערגעוועהנליכעס, איינמאָל, אין אַ מיטען העלען טאָג, האָבען די שכנים געהערט עטליכע רעוואָלווער־שאָסען פון דער וואוינונג פון באַרנאַר. מען לויפט אַרויס, זעהט מען ווי באַרנאַר געהט אַרויס פון זיין הויז שטייף און גלייך, מיט אַ הויך פערריסענעם קאָפּ, מיט אַ מאָדנעם פערגליווערטען אויסדרוק אויף זיין געזיכט; שכנים געהען צו צו איהם און פרעגען איהם וואָס עס בעדייטען די רעוואָלווער־שאָסען, וואָס מען האָט נאָר וואָס געהערט פון זיין וואוינונג, קוקט ער אויף זיי מיט דעם זעלבען פערגליווערטען בליק, ער ענטפערט קיין וואָרט נישט און געהט זיך ווייטער. קוקען זיך אַלע איבער ערשטוינטע און פערוואונדערטע. מען לויפט אַריין אין זיין וואוינונג און עס שטעלט זיך פאָר פאַר די אויגען אַ־אַ מין שרעקליך בילד;

דאָס קינד ליגט אין בעטעלע, רייסט זיך, שטרעקט אויס די הענטלעך און שרייט „מאַמאַ"! און עטליכע טריט פונ'ם קינד'ס בעטעלע ליגט די מאַמע אויסגעצויגען אויף דער ערד אין אַ קאַלוזשע בלוט מיט אַ דורכגעשאָסענעם שאַרבען...

אַלע בלייבען שטעהן פערגליווערט. ס'איז קלאָר אַז באַרנאַר האָט ערמאָרדעט זיין פרוי אויף אַ שרעקליכען ברוטאַלען אופן. און פאַרוואָס? מען ווייסט דאָך, אַז דאָס יונגע פּאָרל האָט געהאַט זעהר אַ גוט לעבען, אַז זיי האָבען זיך זעהר ליב געהאַט: מען ווייסט, אַז זיי האָבען זיך קיין מאָל נישט געקריגט, און דאָ איז ער געגאַנגען און האָט זי פלוצלינג ערמאָרדעט אָהן אַ פאַרוואָס און אָהן אַ פאַרווען. פאַר די אויגען פון זייער ביידענ'ס קינד — פאַרוואָס?

לויפט מען נאָך פּאָליציי וועלכע נעהמט זיך זוכען דעם מאָרדער און מען געפינט איהם נישט, מען זוכט איהם אַרום אויף אַנדערע פּלעצער און מען געפינט איהם נישט, ביז מען געפינט איהם צום סוף זיצען אין אַ גערטענדעל אויף אַ באַנק און שלאָפען... מען וועקט איהם אויף און מען דערציילט איהם, אַז ער איז אַרעסטירט אַלס דער מערדער פון זיין פרוי. קוקט ער אויף די פּאָליציאַנטען מיט די רעוואָלווערען אין די הענט ווי אויף משוגעים. ער פערשטעהט איינפאַך נישט וואָס מען רעדט צו איהם. און אַז מען פיהרט איהם אַוועק צו איהם אַהיים און מען ווייזט איהם דאָס שרעקליכע בילד, פאַלט ער אַריין אין גרויס פערצווייפלונג. ער וואַרפט זיך אויף דעם טויטען קערפער פון זיין פרוי מיט די צערטליכסטע קושען און ער בעט זיך ביי דער פּאָליציי זי זאָל אויפזוכען דעם מערדער פון זיין הייס געליבטער פרוי.

פאַר דער אויספאָרשונג, כאָטש זי האָט נאָך נישט געהאַט דעם מינדעסטען בעגריף וועגען די אורזאַכען פון דעם שוידערליכען מאָרד, איז אָבער געווען קלאָר און זיכער, אַז נישט קיין אַנדערער ווי באַרנאַר אַליין איז דער מערדער פון זיין פרוי. געגען איהם זענען געווען אַלע בעווייזען. דער ערשטער קלאָרער און זיכערער בעווייז איז דער, נאָך דעם ווי מען האָט געהערט שיסען פון זיין וואוינונג האָט מען איהם געזעהן אַרויסגעהן פון זיין שטוב און אויף דער פראַגע פון די שכנים, וואָס דאָס שיסען בעדייט, האָט ער קיין אַנטוואָרט נישט געגעבען. דער צווייטער בעווייז איז דער, וואָס ער האָט געהאַט ביי זיך זיין רעוואָלווער. ווי קומט עס, וואָס ער האָט גראָד היינט געטראָגען ביי זיך דעם רעוואָלווער, כאָטש ער איז אַליין מודה, אַז קיין מאָל טראָגט ער איהם נישט ביי זיך? און די קוילען וואָס מען האָט אַרויסגענומען פונ'ם קערפער פון דער פרוי, האָבען זיך אַרויסגעוויזען אַלס די קוילען פון זיין רעוואָלווער.

ס'איז אַלזאָ, געווען קלאָר און בעשטימט, אַז באַרנאַר האָט זיין פרוי ערמאָרדעט. ס'איז נאָר געבליבען, אַז באַרנאַר איינזעהענדיג אַז זיין שולד ליגט אַזוי אָפען, וועט זיך מודה זיין און ערקלעהרען די מאָטיווען פון זיין שרעקליכען טאַט. אָבער דאָ האָט פּאַסירט דאָס מערקווירדיגסטע: באַרנאַר האָט ענטשיידען אַלעס געלייקענט; ער ווייסט נישט, ווי אַזוי עס קומט צו איהם דער רעוואָלווער אין פּאַקעט אַריין. ער קאָן זיך נישט דערמאָהנען, אַז ער זאָל איהם האָבען גענומען צו זיך, בכלל געדענקט ער נישט, ווען ער איז אַרויסגעגאַנגען פון שטוב, ער ווייסט נאָר, אַז נאָכ'ן מיטאָג איז איהם בעפאַלען אַ מידקייט און ער האָט געוואָלט געהן אַביסעל שלאָפען. ווי אַזוי ער איז אַריין אין גאָרטען, געדענקט ער אַליין נישט, באַרנאַר טענה'ט אַלזאָ, אַז עס איז געווים אַריינגעקומען צו זיי אין שטוב אַ באַנדיט, וועלכער האָט איהם פערשלעפערט און ערמאָרדעט זיין פרוי.

אָבער די אַלע ערקלערונגען פון באַרנאַר ווערען נישט גענומען ערנסט, וואָרום נאָך אַ גענויע אויספאָרשונג ווערט קלאָר, אַז ער אַליין האָט זיין פרוי ערמאָרדעט און נאָך זיין בלוטיגען טאַט איז ער גלייך אַרויסגעגאַנגען פון שטוב, קיין שום אַנדערער איז ביי איהם אין שטוב נישט געווען.

אַזוי ווי באַרנאַר לייקענט שטיין און ביין און קיין גרונד צו זיין טהאַט קאָן מען אויך נישט געפינען, ווערט בעשטימט איבער איהם אַנ'אונטערזוכונג פון דאָקטוירים. וואָרום עס איז ענטשטאַנען די פראַגע: אפשר האָט באַרנאַר ערמאָרדעט זיין פרוי אין אַ פלוצלינגען אָנפאַל פון משוגעת און איצט איז דאָס משוגעת פון איהם אָפּגעטרעטען און ער געדענקט גאָר נישט.

עס זענען אַרויסגערופען געוואָרען די גרעסטע ספּעציאַליסטען אויף נערווען־קראַנקע פון פראַנקרייך, וועלכע האָבען איהם אונטערזוכט און איהם ערקלערט פאַר פאָלשטענדיג געזונד, און בכלל האָבען זיי ערקלערט, איז אויסגעשלאָסען, אַז אַ מענש זאָל פלוצלונג משוגע ווערען און אין איין שטונדע שפּעטער זאָל ער שוין ווידער זיין אַ נאָרמאַלער מענש.

דער אַדוואָקאַט אַפילו, וואָס האָט פערטיידיגט באַרנאַר'ן האָט איהם געבעטען, אַז ער זאָל זיך מודה זיין נאָכדעם ווי עס זענען פערהאַן וועגען איהם אַזעלכע קלאָרע און בולט'ע בעווייזען, אָבער באַרנאַר איז פלוצלינג אַריינגעפאַלען אין אַ טיפער מרה־שחורה און ער האָט בכלל אויפגעהערט צו רעדען.

ביי די ווייטערדיגע אויספאָרשונגען איז נישט מעגליך געווען פון באַרנאַר'ן קיין וואָרט אַרויסצוקריגען. ער איז געוואָרען אַ פאָלשטענדיגער מעלאַנכאָליקער. ער איז געוואָרען נאָך אַמאָל אונטערזוכט פון דאָקטוירים, וועלכע האָבען איהם אַצינד שוין ערקלערט פאַר גייסטיג נישט נאָרמאַל און באַרנאַר, אַנשטאָט גע'משפט צו ווערען, איז געשיקט געוואָרען אין אַ משוגעים הויז.

(סוף מאָרגען).

Dr. med. I. WAJNBERG
CEGIELNIANA 47, Tel. 26-02.
אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעציעל פאַר לונגען- און האַרץ-קראַנקהייטען, בעשטראַהלונגען- און קינסטליכע זונען. נעמט אָן אין דער לעטשניצע וגערזשער 17 פון 6–7. אין דערהיים פון 3–5 נאָכמיטאָג.

Dr. Z. Rakowski
ספּעצ. פאַר אוירען-, נאָז-, האַלז- און לונגען-קראַנקה.
קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 27-81.
פּרעכשטונדען פון: 12—2 און פון 5—7 עמט אויך
אין לעשטשניצע, וגערזשער 17 פון 10—11 און פון 1—2

Dr. med. GRZEGORZ
Rosenberg
ספּעציאַל־אַרצט פאַר מאגען, קישקע, לעבער און אינערליכע־קראַנקהייטען.
GDAŃSKA 44 גדאַנסקאַ
Telefon 24-44.
נעמט אָן פון 10^{30} – 12^{30} און פון 7 – 8^{30} 1—10

Dr med J BETTE
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 6. טעל. 44-95
נעהמט אָן פון 8–11 און פון 4–6.

די געליבטע פון פרעזידענט האַרדינג

די גרויסע סענסאַציע פון אַמעריקאַ.

(שלוס)

דאָס איבעריגע — ווער ס'קען די מענשליכע נאַטור נישט נאָר פון אַ סענאַטאָר, אָדער פּרעזידענט, נאָר אַפילו פון קלענערע בשר־ודם'ס — וועט עס בעגרייפען — איז שוין געקומען אויטאָמאַטיש. און איינס האָט געבראַכט צום אַנדערען. האַרדינג, מעהר ווי צוויי מאָל אַזוי אַלט ווי זי, געבונדען צו אַ פרוי, וועלכע האָט איהם נישט געבראַכט קיין קינדער, ווייזט אויס אָהן קנאַפּער ליבע — האָט, ווי ס'וואָלט געווען דער פאַל מיט יעדען מאַן, אונטער די זעלביגע אומשטענדען — געפונען טרייסט אין דער בליהענדער מיידעל, וואָס האָט זיך אָנגעהאָנגען אויף איהם — און ער האָט איהר שוין נישט אָפּגעלאָזט. זיי זאָלען זיך האָבען געזעהן אָפט, אונטער פיר אויגען, געווייזט צוזאַמען אין „סליפּנגס" — און צום סוף, גענעכטיגט צוזאַמען — ווי זי ערקלערט — אין האָטעלען, און דער גאָט, וועלכער וואַכט איבער אומשולד, איז אַנדרימעלט געוואָרען, און זי זאָל האָבען געוואָרען האַרדינג'ס פרוי, אָהן חופה וקדושין — אָבער לויט נאַטור, מיט'ן רעזולטאַט, אַז די קליינע עליזאַבעט־נען איז געבוירען געוואָרען — אַנ'אומגעזעצליך קינד — אָהן אַ טאַטען.

ער האָט געליבט דאָס קינד — דערציילט די מוטער, און האָט געפּלאַנט, אין פאַל די אמת'ע פרוי האַרדינג שטאַרבט — זי איז געווען אַ קרענקליכע — הייראַטען מיט דעם קינד'ס מוטער און אַזוי אַרום איהר געבען זיין נאָמען. אָבער ביז וואָס ווען — נאָך זיבען און אַ האַלב יאָהר לינקער ליבע — איז פלוצלינג דאָס אומדערוואַרטעטע געשעהן. ער האָט געמאַכט אַ רייזע נאָך אַלאַסקאַ, איז געשטאָרבען — און געליבטע און אומגעזעצליך קינד זענען געבליבען ווי אויפ'ן וואַסער — אָהן הילף, אָהן שטיצע. כאָטש דערטרינק זיך.

די דאָפּעלט אומגליקליכע מוטער איז איהר פערצווייפלונג, האָט זיך געווענדעט נאָך הילף צו דער האַרדינג־פאַמיליע — אָנגעבענדיג די אורזאַך וואָרום זי ווענדעט זיך צו זיי נאָך הילף — און אין אָנפאַנג האָט מען איהר מעהר־ווייניגער געהאָלפען. אָבער נישט גענוגענד און נישט צופרידענשטעלענד — און דעם פּרעזידענט'ס געוועזענע געליבטע האָט בעשלאָסען, אַז אויב איהר קינד איז זיין פלייש און בלוט, און אַז אַזוי ווי מעהר ווי אַ האַלבער מיליאָן דאָלאַר איז געבליבען ירושה, בכן פאָדערט זי דעם קינד'ס טייל, פופציג טויזענד דאָלאַר, און אויב מען גיט עס נישט מיט גוטען, דאַן געהט זי מיט בייזען — דורך געריכט.

מיט דער הילף פון פריינד — ערקלערט זי — האָט מען זיך געווענדעט צו אַנ'אַדוואָקאַט, און דאַן צו אַ צווייטען, וועלכער האָט איינגעווילינגט אָנצוקלאָגען אין געריכט, איינצומאָהנען דעם טייל ירושה אויף דעם אַדוואָקאַט'ס פערלאַנג, אום ער זאָל קלאָר ווערען מיט די פאַקטען, האָט נען בריטאָן זיך אַוועקגעזעצט אויפשרייבען אויף פּאַפּיר די גאַנצע געשיכטע פון איהר ליבע מיט דעם פערשטאָרבענעם פּרעזידענט. שרייבענדיג, האָט זי זיך, ווי עס פּאַסירט אָפט מיט נאַטירליך טאַלאַנטירטע שרייבער, „צוגעוואָרעמט" צו איהר טעמע — און זי האָט עס בעשריבען ריכטליכער, און לענגער, ווי זי האָט געפּלאַנט. ווען דער אַדוואָקאַט און איהרע פריינד האָבען געזעהן דעם מאַנוסקריפּט, האָבען זיי עס ערקלערט אַלס אַ דרוקבאַר בוך. און איהר געראַטען עס אַרויסצוגעבען.

און דאַן איז איהר אַנ'אידעע געקומען אין קאָפּ — וואָס דאַרף זי אָנקלאָגען אַ פאַמיליע, ווען זי קען מיט אָפּדרוקען דעם בוך וועגען איהר ליבע געווינען דאָס זעלביגע: קריגען אַביסעל געלד, און הויפּטזעכליך, דערציהלען דער וועלט ווער און וואָס איהר קינד איז. זי האָט עס געטאָן — און דער רעזולטאַט איז געווען אַמעריקאַ'ס גרעסטע געזעלשאַפטליכע און ליטעראַרישע סענסאַציע פונ'ם יאָהר־הונדערט.

צרות פאַר דער פערפאַסערין האָבען זיך גלייך אָנגעפאַנגען, די האַרדינג־פאַמיליע האָט ענטשידען געלייקענט, אַז דער פערשטאָרבענער פּרעזידענט האָט געפיהרט זינדיגע ליבעס, און האָבען געגעבען אָנצוהערענישען, אַז מען האָט דאָ צו טאָן מיט אַ שווינדלערין. די רעגירונג, ווי עס ווערט ערקלערט, האָט אין געהיים געמאַכט אַנ'אונטערזוכונג, דער אַלט בעקאַנטער חטאים זוכער, דזשאָן ס. סאַמנער, האָט ערוואַכט, און האָט פערכאַפּט די פּלאַטען פון דעם בוך, בעת דער דרוק־אַרבייט. שפּעטער האָט ער מיט חרפה געמוזט אַלץ אומקעהרען — ווייל ס'איז נישט בעוויזען געוואָרען, אַז דאָס בוך ענטהאַלט אין זיך אונמאָראַלישע שטעלען. אַחוץ דעם זענען אַ רייהע צייטונגען אַרויסגעקומען מיט פערשידענע אַטאַקעס, איינע פון וועלכע האָט געלויטעט, אַז אַ מאַן, אַ שרייבער, און נישט זי, נען בריטאָן, האָט דאָס בוך פערפאַסט. די אַטאַקעס האָבען זיך אָבער געענדיגט מיט גאָרנישט, און דאָס בוך איז אין די קורצע מאָנאַטען זינט זיין ערשינען שוין פערקויפט געוואָרען אין 68 טויזענד עקזעמפּלאַרען, אַ בעדייטענדע צאָהל פאַר אַ בוך וואָס פערקויפט זיך צו פינף דאָלאַר אַנ'עקזעמפּלאַר.

און איצט — וואָס טוט זי איצט? „איהר זעהט דאָך" — האָט זי געענטפערט. און האָט דעם שרייבער אָנגעוויזען אויף דעם ביוראָ, אין וועלכען זי האָט זיך געפונען.

דאָס ביוראָ איז פון דער „עליזאַבעט־נען ליגע", אַנ'אָרגאַניזאַציע אויף דעם נאָמען פון דעם קליינעם פאָטערלאָזען־מיידעלע, פון וועלכער זי, די מוטער, נען בריטאָן, איז די פּרעזידענטין. די אויפגאַבע פון דער אָרגאַניזאַציע איז צו פּראָפּאַגאַנדירען און צו קעמפען, אַז געזעצע זאָלען אָנגענומען ווערען, אַז יעדעס קינד איז אַ געזעצליך קינד, און אַ יורש פונ'ם פאָטער צי דער פאָטער האָט מיט דער מוטער געהייראַט געזעצליך, צי נישט, אין אַנדערע ווערטער צו לעגאַליזירען אומגעזעצליכע קינדער — אַז נישט נאָר זאָל דער פאָטער זיין פערפליכטעט מפרנס צו זיין די פרוכט פון זיינע לענדען — נאָר זאָל עס אויך מוזען געבען זיין געזעצליכען נאָמען, און אַ טייל פון דער ירושה — נאָך זיין טויט. דאָס, אָהן צווייפעל, איז אַ גערעכטע און נאָבעלע אויפגאַבע, און פיל ווייטיגע מענשען האָבען זיך אָנגעשלאָסען אָן דער אָרגאַניזאַציע, צו העלפען מיט דער פּראָפּאַגאַנדע־אַרבייט. דאָס צו דערגרייכען — צו לעגאַליזירען אומגעזעצליכע קינדער — איז איצט איהר איינציגע אויפגאַבע אין לעבען, צו וועלכער זי גיט איהר גאַנצע צייט — און פיל געלד, פונ'ם איינקונפט פונ'ם בוך.

מיט איהר קינד איז זי געקניפּט און געבונדען, און איז דערצו איבערגעגעבען מיט איהר גאַנצער נשמה. אינטערעסאַנט איז, אַז פיל מענשען, וועלכע האָבען געקענט פּרעזידענט האַרדינג, ערקלערען, אַז דאָס קליינע מיידעלע האָט אַ שטוינענדע ענליכקייט צו איהר אָנגעגעבענעם פאָטער. די קליינע, אַכט און אַ האַלב יעהריגע עליזאַבעט־נען האַרדינג (מען רופט איהר אויף איהר „פאָטער'ס" נאָמען), איז אויך אויסערגעוועהנליך אינטעליגענט פאַר איהרע יאָהרען און ציינט אַרויס בעדייטענדע סימנים פון ליטעראַרישען טאַלאַנט. דאָס מיידעלע שרייבט איצט אַ בוך וועגען זיך — וואָס וועט בקרוב פערעפענטליכט ווערען.

ה. מ. ש-ץ.

די פעראָרדנונג וועגן אַרבייטס־אָפּמאַכן מיט אַנגעשטעלטע.

(המשך)

אַ בעזונדערע אויפמערקזאַמקייט דאַרף געשאַנקען ווערן דעם אַרטיקעל 19, וועלכער בערעכטיגט דעם אַנגעשטעלטען צו בעקומען די פולע גאַזשע אין משך פון 3 חדשים אין פאַל פון אַ קראַנקהייט, נישט פאַרגעזעהען אומגליק, ווען ער ווערט גערופען אויף מיליטערישע איבונגען, צו ערפילען די פליכטען פון אַ געשוואוירענעם ריכטער אַדער אַ לאַווניק אין אַרבייטס-געריכט דעסגלייכען, ווען ער איז נישט ביכולת אויסצופיהרען זיינע דינסטליכע פליכט צוליב סאַניטאַרע איזאָלאַציע, פערשטעהט זיך, אַז דער אונטערנעהמער האָט אין אַזאַ פאַל דאָס רעכט אָראָפּצורעכענען פון פערפליכטענדען אַרבייט-לוין די סומען, וועלכע דער בעטרעפענדער אַנגעשטעלטער בעקומט אין דער צווישען-צייט פון אַנדערע אינסטיטוציעס אַלס איינס צו אין פאָרם פון אונטערשטיצונגס ענטשעדיגונג אַדער רענטע.

דעם אַנגעשטעלטען מוז ווערן אויך אויסגעצאָהלט זיין געהאַלט אין פאַל ווען ער איז צוליב אַן'אַנדערע וויכטיגע סיבה נישט ביכולת אין משך פון אַ קורצע צייט אויסצופיהרען זיינע דינסט-פליכטען.

דער אונטערנעמער קאָן אָפּנעמען פון דער אויסצאָהלענדער גאַזשע: ערשטענס די לויפענדע און פעריגענע שטייערען און פאַרזיכערונגס אָפּצאָהלונגען אין די גרעניצען פון דער פאַרשריפטליכער אויסמעסטונג, צווייטענס, חובות אויפ'ן סמך פון געריכטס-אורטיילען, דריטענס, ערטיילטע קאָנטעס אויפ'ן חשבון פון געהאַלט און פירטענס געלד-שטראָפען לויט'ן בעשטעטיגטען רעגולאַמין.

כדאי איז אויך אויפמערקזאַם צו מאַכען אויף דער בעמערקונג צום ציטירטען 21 אַרטיקעל, לויט וועלכען די אַלגעמיינע סומע פון די אָפּרעכנונגען טאָרען נישט איבערשטייגען אַ העלפט פון דער אויסצאָהלענדער אין געגעבענעם טערמין-גאַזשע.

וואָס שייך דער געלד-שטראָף, קאָן די אָראָפּרעכענונג סומע נישט מעהר בעטרעפען ווי 10 פּראָצ. פון דער איבערגעבליבענער נאָך אַלע אָפּרעכנונגען. דער אַרט. 22 פערבאָט דעם אַנגעשטעלטען אָפּצוטרעטען ווען ס'איז זיין רעכט אויפ'ן געהאַלט, דאַגעגען דערלאָזט ער אָבער פערזעצען דעם אַרבעטס-לוין. צו חוב קאָן אויפגענאָמען ווערן אויפ'ן זעלבען סמך וואָס אַנדערע חובות.

אַ זעהר וויכטיגע בעדייטונג פאַר'ן אַנגעשטעלטען האָט דער אַרט. 23, לויט וועלכען די חובות פאַר אַרבייטס-לוין ווערען בעפאָרצוגט לגבי אַנדערע חובות אין פאַל, ווען דעם אונטערנעמער ווערט ערקלערט אַנ'איפּאַדלאַשטש.

דעם אַנגעשטעלטען מוז שפעטסטענס אין משך פון 1 חודש אַרויסגעגעבען ווערען אַ צייגניש וועגען דער דורכגעאַרבייטער צייט און אַרט פון דער אַרבייט אהן וועלכע ס'זאָל נישט זיין בעמערקונגען. גויטוענדיג איז זיך אויך צו בעקענען מיט די פאַרשריפטען, וועלכע דערמעגליכען אויפצולעזען אַנ'אָבמאַך מיט אַנ'אַנגעשטעלטען.

ווי בעקאַנט געהט נאָך 3 חדשים אויס יעדער פּראָבע-אָבמאַך. אין משך פון אָט דער צייט קאָן אָבער דער אונטערנעהמער אויך נישט בעזייטיגען דעם אַנגעשטעלטען ווען און ווי אַזוי איהם ווילט זיך, ער קאָן איהם נאָר קינדיגען אין 1 און 16 אין דערביי מיט 2 וואָכען פריהער אָדער עס מוז דעם אַנגעשטעלטען אויסגעצאָהלט ווערען אַנ'ענטשעדיגונג אין דער הויך פון 2-וואָכיגען געהאַלט.

אויפגעלעזען ווערט אויך דער אָבמאַך ווען דער טערמין, אויף וויפיעל ער איז אַנגאַזשירט געוואָרען אָדער די אַרבייט, צו וועלכער איז צוגענומען געוואָרען, האָט זיך געענדיגט, וויפיעל דער אַנגעשטעלטער איז אַנגאַזשירט געוואָרען אויף אַן אינבעשטימטען טערמין האָט ער דאָס רעכט לויט'ן פונקט 4 אַרט. 25 אויף אַ 3-חדשים'דיגע קינדיגונג.

די קינדיגונג מוז דויע־ן פולע 3 קאַלענדאַר חדשים און זי דאַרף געמאַכט ווערען שפעטסטענס אין לעצטען טאָג איידער ס'הויבט זיך אָן דער חודש פון דער קינדיגונג און דאַרף זיך אונבעדינגט ענדיגען דעם לעצטען טאָג פון קאַלענדאַר-חודש, צ. ב. ש.

אויב דער אונטערנעהמער וויל קינדיגען אַ אַנגעשטעלטען אין 5-טען יולי מוז ער איהם ענטזאָגען פון פאָסטען ביז'ן 30. יוני דער קינדיגונגס-טערמין ענדיגט זיך אָבער נישט דעם 15-טען אָקטאָבער, נאָר דעם 31. אָקטאָבער. ווען דער אַנגעשטעלטער שטאַרבט אָדער ווערט אַריינגעצויגען אין אַקטיווען מיליטער-דינסט ווערט דער געשלאָסענער אָבמאַך אויטאָמאַטיש בטל. רעדענדיג וועגען קינדיגונג איז ווערט אויך צו דערמאָנען דעם אַרט. 29, וועלכער פערבאָט צו קינדיגען אַנ'אַנגעשטעלטען אין דער צייט פון אורלויב, קראַנקהייט, סאַניטאַרע איזאָלאַציע, מיליטערישע איבונגען, ווען ער ווערט גערופען אויסצופיהרען די פליכטען פון אַ געשוואוירענעם ריכטער אָדער לאַווניק פון אַרבייטס-געריכט.

ער מוז אָבער תיכף מעלדען דעם אינטערנעהמער, אַז צוליב די אויסגערעכענטע סבות איז ער געצוואונגען איבערצורייסען זיינע דינסט-פליכטען.

אַנ'אָבגעזאָגטען אַנגעשטעלטען מוז אונבעדינג געגעבען ווערען אין משך פון דער קינדיגונג אַ פּאַסיגע צייט אויפצוזוכען זיך אַנ'אַנדערן פּאָסטען.

די דאָזיגע צייט דאַרף אונבעדינג בעטרעפען מינדעסטענס 3 אַרבייטס-טעג אין חודש.

אין פאַל ווען בגוגע דער דערמאָנטער צייט וועט צווישען די פעראינטערעסירטע צדדים נישט קענען קומען צו אַ פעשטענדיגונג איז בערופען וועגען דעם סכסוך צו דעצידירען דער קרייז אַרבייטס-אינספּעקטאָר.

דערווייל האָט אָבער דער אַרבייטער דאָס רעכט אַליין צו בעפרייען זיך אין די אַרבייטס-שעה'ן אויף אַנדערהאַלבען טעג אין משך פון אַ חודש לויט זיין אייגענעם אויסזעהען.

י. אינפעלד.

ערשטער בישאָף אין ירושלים איז געווען אַ ייד.

(ענדע פון 3-טע זייט)

יודען אומקעהרען אין ארץ־ישראל, כדי די ווערטער פון דער תורה זאָלען מקוים ווערען?

ד״ר פראַנקעל האָט זיך בעמיהט צו דערקלערען זיין מיסשפּרעכער, אַז אין די נביאים'ס רייד זענען פערהאַן פיל ווידערשפּרוכען און אַז זייערע רייד, וואָס זענען משלים און מליצות, קאָנען זיך נישט אויסצייכענען מיט דער זעלבער לאָגיק, ווי די רייד פון די מיטגלידער פון ענגלישען פּאַרלאַמענט, בעת זיי בעשיצען די אינטערעסען פון זייער פאָלק.

אויף דעם האָט געענטפערט דער פאַרשטעהער:

— דוקא אין ענגלישען פּאַרלאַמענט זיצען מענשען, וועלכע גלויבען אין די נביאים'ס רייד מיט'ן פולען האַרצען. און וואָלטען געוועהן די פּאָליטישע מעגליכקייטען, וואָלטען זיך אין ענגלישען פּאַרלאַמענט געפונען מיטגלידער, וועלכע וואָלטען פערלאַנגט, אַז מען זאָל אויפקלויבען אַלע יודען פון דער גאַנצער וועלט און געבען זיי ארץ־ישראל אַלס זייער היימלאַנד. וואָלט איהר אָט די מענשען אנגערופען טרוימער?

* * *

אלכסנדר האָט קיינמאָל נישט געפּרובט בעהאַלטען זיין יודישע אָפּשטאַמונג. ער איז נישט געווען פון די „מיגומרים להכעיס". פּערקעהרט, ביי יעדער געלעגענהייט, ווען עס איז געווען נויטיג, האָט ער בעשיצט זיינע יודישע ברידער. בעת דעם עלילת־דם אין דמשק, האָט ער צונויפגענומען מיט נאָך 60 משומדים פערעפענטליכט אַ פּראָטעסט פון די „יודישע קריסטען" אין ענגלאַנד קעגען דעם בלבול אויף יודען און אויפ'ן תלמוד. דאָס קריסטענטום איז ביי איהם געווען אַ פאָרטזעצונג פון יודענטום און אין זיין נייעם גלויבען האָט ער געזעהן די יודישע גאולה. עס איז דעריבער קיין וואונדער נישט, וואָס אַלס בישאָף פון ירושלים איז אויסגעקליבען געוואָרען דוקא ער און נישט קיין אַנדערער.

בונזען שרייבט אין זיין בריף צו זיין ווייב: „דער יורש פון ישוע הנוצרי, דער ראש פון דער קריסטליכער געמיינדע, איז לויט זיין אָפּשטאַמונג — אַ יוד. לויט זיין געבורטס־אָרט — אַ פּריסישער און לויט זיין רעליגיע — אַנ'אַנגליקאַנער". אויף אַזאַ אופן האָט אלכסנדר געהאַט אַלע נויטיגע מעלות.

וועגען דער לאַגע פון די יודען אין ירושלים אין זיין צייט דערצעהלט אונז דער אויבענערמאָנטער ד״ר פראַנקעל פאָלגענדעס:

„דער גרעסטער טייל פון יודישען ישוב איז זעהר אָרים און ליידט פון דער שטרענגער האַנט פון די „חלוקה תקיפים", וועלכע הערשען אָהן אַ גרעניץ אין ירושלים און נישטאָ קיין תורה און נישט קיין השכלה, און אויך נישט קיין גוטע מדות. דער גייסטיגער און זיטליכער מצב איז זעהר נידעריג און די מיסיאָנערען האָבען אַ גינסטיגען באָדען פאַר זייער טעטיגקייט. די צאָהל פון משומדים איז אַ גרויסע אין ירושלים; די קרובים פונ'ם משומד טרויערן אַפילו די ערשטע צייט, אָבער ביסלעכווייז טרייסטען זיי זיך און בעגעגענען זיך ווידער מיט איהם און רופען איהם אַפילו „רב" מיט'ן יודישען נאָמען".

דער ירושלים'ער בישאָף, דערצעהלען די ירושלים'ער יודען, פלעגט זיך נישט פערנעהמען אַליין מיט מיסיאָנערישער טעטיגקייט. לויט די עדות פון דעם ארכיבישאָף פון קאַנטעראַבאַר אָבער האָט אלכסנדר זיך אַליין פערנומען מיט דער דאָזיגער טעטיגקייט. ער איז, אַלס מיסיאָנערישער פּרעדיגער, געווען זעהר טריי און קיינער האָט זיך אויף איהם קיינמאָל נישט בעקלאָגט.

דער קרייז פון זיין טעטיגקייט האָט אַרומגענומען בבל, סיריע, מצרים, און אינדיע. אלכסנדר פלעגט אָפט אַרומרייזען די אַלע געגענדען און אומעטום פלעגט מען איהם איינאָרדנען אַ פּראַכטפולען קבלת־פּנים.

אויף זיין רייזע, דעם 23־טען נאָוועמבער, 1845, איז ער פּלוצלינג געשטאָרבען אין ראש־אל־וואַרי, נישט ווייט פון דעם אַלטען נילוס־קאַנאַל. זיין קערפּער איז געבראַכט געוואָרען קיין ירושלים און איז בעגראָבען געוואָרען אויפ'ן הר ציון.

ב. ר. ה.

די קאָאָפּעראַטיווע בעוועגונג.

עס איז ערשינען דער נומער 6 פון דער מאָנאַטסשריפט „די קאָאָפּעראַטיווע בעוועגונג", אָרגאַן פון דעם פערבאַנד פון די יודישע קאָאָפּעראַטיווע געזעלשאַפטען אין פּוילען מיט פאָלגענדען אינהאַלט:

אויפרוף פון אינטערנאַציאָנאַלען קאָאָפּעראַטיווען פערבאַנד אויף דער טאָג אָרדנונג: נאָך די פייערונגען פון „קאָאָפּעראַטיווען טאָג"; נאָך וועגען בעקער־קאָאָפּעראַטיוו, די ענטוויקלונג פון די קרעדיט־קאָאָפּעראַטיווען אין ערשטען קוואַרטעל 1928 יאָהר, א. י. פ., דער צושטאַנד פון דער קרעדיט־קאָאָפּעראַציע אין דער לובלינער וואָיעוואָדשאַפט — ה. שאַשקעס, „ערעקא", ז. לענסקי; סאָציאַלע פאַרמען פון דער יודישער לאַנדווירטשאַפט אין ארץ־ישראל — חיים שורער; דאָס לייגען דעם גרונדשטיין פון האַנדלונגס־קאָאָפּעראַטיוו „ספּולדאָם" אין לובלין; — וועגען אָפענע חובות אין האַנטווערקער־קאָאָפּעראַטיווען — דר. י. שאַלמאַן; דר. וויליאַמס קינג און זיין זשורנאַל „קאָאָפּעראַטאָר", א. י. פּראָוואַלסקי; — פּלענאַרע זיצונג פון ראַט פון פערבאַנד. די בעציהונגען פון אינטערנאַציאָנאַלען אַרבייטס־אַמט צו די קאָאָפּעראַטיווע אָרגאַניזאַציעס די האַנדווערקער־באַנק (בנק למלאכה) אין ארץ־ישראל. ראַיאָן־קאָנפערענץ פון די פערבאַנד־קאָאָפּעראַטיווען פון לובלינער וואָיעוואָדשאַפט. נייע מיטגלידער פון פערבאַנד, מודעות.

דער נומער ענטהאַלט 5 דרוק־בויגען.

די ערצטליכע לאַבאָראַטאָריע

פון ד״ר מעד

St. Hurwicz

(אַנאַליזען פון אורין, בלוט, קאַל א אַז. וו. אונטערזוכונגען פון געשווירען, ראַק, אויסשיילונגען א.אַ.ז.וו.)

איז איבערגעטראַגען געוואָרען אויף

76 WSCHODNIA 76

(רוג נאַרוטאָוויטש גאַס) טעלעפאָן 53-30

דער טאַנץ אַרום גאָלדענעם קאַלב.

(ראָמאַן).

(40

— אויסגעצייכענט, — האָט איהר ראָבערט איבערגעשלאָגען — איך לעב דאָך מיט איהר, און נישט דו, טאָ וואָס אַרט עס דיך?..

— זי האָט געמאַכט פון מיר הוזק... געלאַכט פון מיר... אָ, איך וועל פון איהר מאַכען אַ סוף!..

— גיין! דאָס וועט דיר קיינמאָל נישט געראָטען, ווייל מיט אַלע מיטלען וועל איך דיר שטערען דאָס צו טון. זי וועט לעבען מיט מיר... איידער איך וועל זיך איצט געזעגענען מיט דיר, דאַרפסטו מיר געבען דיין וואָרט, אַז־פון היינט אָן און ווייטער זאָלסטו זיך מעהר נישט פערנעהמען מיט איהר פערגאַנגענהייט און צוקונפט.

— איך וועל דיר קיינמאָל אַזאַ וואָרט נישט געבען! — האָט סעסיל אויסגערופען — איך געדענק גוט דאָס שפּיצעל, וואָס זי האָט מיר אָפּגעטון, און איך וועל זיך בשום אופן נישט אָפּזאָגען פון נעהמען נקמה... איך פאָדער, אַז דו זאָלסט זיך אָפּזאָגען פון דער דאָזיגער פרוי, אָדער...

— אָדער וואָס?..

— איך וועל זי מסר'ן, ווי די מערדערין פון איזאַק בערג'ן

— מען וועט דאָך פון דיר לאַכען.

— איך האָב קאָנקרעטע בעווייזען...

— ס'אַרט בעווייזען?.. אַ ליגען, דו האָסט נישט קיין בעווייזען... מיט בלויזען פּוסק מלאכה וועסטו גאָרנישט בעווייזען.

— מיר וועט מען שוין דוקא גלויבען אויפ'ן וואָרט, ווייל איך פערנעהם אַנ'אויסערגעוועהנליכע שטעלונג, און מיינע טענות קאָנען נישט אַרויסרופען קיין ספקות!.. איך בין אָבער איבערצייגט, אַז אויס ליבע צו סאַלאָמעאַ'ן וועסטו אַליין פערשטיין, אַז דו דאַרפסט פערשווינדען פון איהר האָריזאָנט... דו וואָלסט נאָר נישט געוואָלט זיין די סיבה פון איהר אומקומען...

— זאָג מיר אָבער, שוועסטער, וואָס איז די סיבה, וועלכע צווינגט דיך אַזוי צו האַנדלען?.. ס'אַרט מאָטיווען האָסטו דערביי?

— איך זאָרג זיך נאָר וועגען דיר! איך וויל דיך בעשיצען פאַר טויזענדער געפאַהרען, וואָס בעדראָהען דיך. איצט ביזטו רייך, גראַבעלסט אין דיין טאַש אַריין ריזיגע געלד-סומען. וואָלסט געקאָנט לעבען גליקליך, זאָרגלאָז, נישט מורא האָבענדיג פאַר גאָרנישט. דו דאַרפסט אָבער דיין גליק נישט טיילען מיט דער דאָזיגער פרוי, וואָס איז אַ פּראָסטיטוטקע מיט אַ טייוולאָנישער נשמה. איך וויל דיך רעהאַבּיליטירען צוריק אויפריכטען דיין נאָמען און כבוד, און מאַכען פון דיר אַ לייט...

— דיינע ווערטער זענען אַדורכגעדרונגען מיט איידעלע כוונות, נאָר מיך הויבען זיי נישט אָן צו ריהרען. ס'וועט בשום אופן נישט זיין אַזוי ווי דו ווילסט!

זיי זענען שוין געווען אויפ'ן שלום-פּלאַץ, נישט ווייט פונ'ם שטאָט-גאָרטען.

אין גאַס האָט מען שוין געזעהן ווענינ אויטאָ'ס און קאַטשען.

— אַלזאָ, וואָס איז דיין לעצט וואָרט? — האָט ראָבערט אַ פרעג געטון.

— איך וועל טון אַלץ, כדי צו בעפרייען דיך פון נעגעל, וואָס האַלטען דיך אין געפענקעניש. אויב איך האָב נאָך נישט איבערגעגעבען די דאָזיגע פערברעכערין, איז עס דערפאַר...

— פאַרוואָס?

— דערפאַר, ווייל איך האָב מורא דיך אַריינצופלאָנטערען... אויב אָבער אין משך פון דעם חודש וועט זיך די לאַגע נישט ענדערען, און דו וועסט נישט טון, ווי איך הייס דיר, וועל איך דעם גאַנצען ענין אויפדעקען... דאַן וועל איך זיך, זעלבסט פערשטענדליך, בעמיהען אַרויסצופלאָנטערען דיר פון דער גאַנצער אַפערע... זי וועט דאַן אַוועקגעהן אויף קאַטאָרגע, און דו — וואו דו וועסט וועלען...

דאָס איז דיין לעצט וואָרט? — האָט ראָבערט אַ פרעג געטון.

— יאָ! — האָט סעסיל געענטפערט.

— מיך וואונדערט דיין משוגענע עקשנות... איך קאָן זיך גאָר נישט פאָרשטעלען, אַז דיין אויסערגעוועהנליכען שכל זאָלסטו בלויז אויסנוצען אויף אָנצוטון מיר עגמת נפש'ן און לייגען מיר שטיינער אין וועג.

— פאָהר אַוועק צוריק קיין בערלין!

— ניין!

— דו מוזט אַהין פאָהרען!

— איך וועל זיך קיינעם נישט לאָזען צווינגען...

— היט זיך ראָבערט!

זי האָט נישט בעוויזען צו פערענדיגען די ווערטער, און צוויי אייזערנע הענד האָבען אַרומגעכאַפּט איהר האַלז, און צוזאַמענגעקלעמט איהם, ווי אין קלעשטעס...

פון דעם צוזאַמענגעדריקטען האַלז האָבען זיך אַרויסגעריסען עטליכע טויבע כאָרכלען...

ראָבערט האָט אָבער פעסטער צוזאַמענגעדריקט די הענד.

די פיס פון דער יונגער פרוי האָבען זיך אַ וואַקעל געטון, און ווען ראָבערט האַלט זי נישט אונטער, וואָלט סעסיל זיכער אַנידערגעפאַלען צו דער ערד.

נישט ווייט איז געשטאַנען אַ באַנק.

נישט-פונאַנדערנעהמענדיג די הענד, האָט ראָבערט צוגעשלעפּט זיין קרבן צו דער באַנק און אַוועקגעזעצט איהם לע'ם זיך...

ווען עמיצער, אַ שטייגער, וואָלט פערבייגעגאַנגען אין דעם מאָמענט, וואָלט ער געמיינט, אַז דאָ זיצען צוויי פערליבטע, וואָס האָלדזען זיך אין דער שטיל.

ראָבערט האָט נאָך צוגעוואַרט אַ צייט ביז ער האָט זיך איבערצייגט, אַז סעסיל אָטעמט שוין נישט.

דערנאָך האָט ער אויסגעליידיגט איהרע טאַשען, און צוגענומען אַלץ מיט זיך.

אין דעם מאָמענט זענען פערבייגעגאַנגען צוויי פּאָליציאַנטען, נאָך אַ דיזשור...

זיי האָבען אַ שנעלען בליק געוואָרפען אויף די „פערליבטע" — אויף דער יונגער פרוי, וואָס דער מאַנסביל האָט געטוליעט צו זיין האַרצען... און — זיי זענען אַוועק ווייטער.

ערגעץ נישט ווייט האָט אָפּגעשלאָגען דריי אַ זייגער.

— טשיקאַווע, וואָס סאַלאָמעאַ טראַכט איצט! — האָט ראָבערט אַ שמייכעל געטון.

ער האָט נאָך צוגעלעגט אַנ'אויער צו סעסיל'ס האַרץ, און זיך איבערצייגט, אַז עס שלאָגט נישט...

— אַ סוף! פּטור! — האָט ער אַ ברום געטון.

ער האָט דאַן איבערגעלאָזט דער שוועסטערס קערפּער אין אַ זיצענדיגער פּאָזע, און מיט שנעלע שריט איז ער אַוועק צו זיך אין האָטעל.

— שלאָף רוהיג! — האָט ער אַ זאָג געטון צו סאַלאָמעאַ'ן — איך האָב שוין מיינס אָפּגעטון.

— אַ וואָרט... זאָג נאָר... וואָס איז מיט זיי?

— זיי זענען שוין ביידע אויף יענער וועלט...

(פאָרטזעצונג קומט).

MIEJSKI KINEMATOGRAF OŚWIATOWY
Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26
Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od wtorku, dnia 19-go do poniedziałku, dnia 25 czerwca 1928 r. wł.

POLONIA RESTITUTA

1918—1920

Wpoczekalniach kina codz do g.22 audycje radjofonicz

אשרי אדם שומע לי!
לשקד על דלתותי יום-יום כי הולך בתום ילך בטח

און או די דארפסט ערלעדיגען סאנדאווע זאכען, זאלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביורא

17 פעטריקאווער 17

דירעקציע זאכאדניא 52, וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געוויסענהאפט געשריבען לויט'ן אוסטאוו אלערליי ביטעס קלאוזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט א' פוילען, אפעלאציעס צי-ווילנע און קארנע אפאזיציעס, אדוואקאניעס, רעקורסען וועגען דירה אין אוזשאנד-ראזיעמטשי, וועגען פעסער אין קאמיסאריאט-רזשאנדו און אלע פאליציי-בעצירקען, אקטען אינטער-ציזיעס, זאקטען דאראוויזנעס, קארנע ספראוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען. ספעציאליסט פון שותפות-אקטען מיט אכטונג י. מאנעלא, רעכט-קאנסולענט.

מעבעל
איך קויף און פערקויף

דיוואנעס, פעלצען, נייי-מאשינען, גארדעראבען, סאמאווארען א.ז.וו. און צאהל די העכסטע פרייזען

א.ווייצמאן נארוטאוויטשא 19
(דזיעלנא)

אין מעבעל-געוועלב, (פריוואט-וואוינונג שענקעוויטש 29) ביי מיר איז שטענדיג דא פערשידענע גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען. 815

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי	נאז האלז, אויערן קר.	10—11 2—3 6—7
ד"ר רזשאנער	הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק	אויגען-קראנקהייטען	1—2 7—8
ד"ר יוסמאן	נערווען קראנקהייטען	12—2
ד"ר ראזענהיין	קינדער-קראנקהייטען	10—12 4—5
ד"ר פאפירני	פרויען און געבורטס-הילף	11-1½ 5—6
ד"ר קאנטאר	כירורגישע-קראנקהייט.	1—2 זונ. 5-4
ד"ר ווינבערג	אינ. הערץ לונגען-קר.	11-1 5½—7
ד"ר סמופעל	רענטגען	10—12 4—6
א. גראדזענטשיק	צאהן-ערצט	3—7
נ. ראזעס	צאהן-ערצט	9—2

צאהן-טעכניק. בעלייכטונגען, קוואצען, מאססען א. א. וו.
בי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען

א רענטגען-אינסטיטוט

היילונג פון הויט קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראהלען, פאר בעשטראהלונג און דורכלייכטונגען, קווארץ-לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע טעכנישע אנאליזען. א קורס פאר שטאמלער. אימפונגען געגען שארלאך (שקארלאטין) פון 4—5 נאכם.

די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
וויזיט אין דער שטאט.

ערצטליך-קאסמעטיש. גאבינעט
דר. מ. מארקוס נעהמט אן פון 5—7 אווענד

Dr. med. A. MAZUR

אויערן, נאז- און האלז-קראנקהייטען, שטימע- און שפראך-פעהלערן (שטאמלען א.ז.וו.)

האט זיך איבערגעצויגען פון נארוטאוויטש 44

אויף ווסכאדניא 65, טעל. 66-01
(איינגאנג אויך דורך פעטריקאווער 46).

נעהמט אן פון 11.30 ביז 12.30 און פון 3—5 נאכט

ווארנונג!

צוליב דעם, וואס עס גראסירט אין לאדז עפעס א פערדעכטיגע פערזאן אין א שילער-אוניפארם און פערופענדיג זיך אויף מיין נאמען זכריה גאלדבערג, זשעלאזנא 10, קאסירער פון קליינהענדלער-פעראיין פיעטריקאווער 6, און מיט פערשידענע קאמבינאציעס און אויסריידען גענארט ער אויס געלד ביי קוהלען-סוחרים. אזעלכע פאלען האבען שוין פאסירט ביי ה' שטערן, זאכאדניא 13 און ביי ה' עדעלמאן, צעגעלניאנא 75. דעריבער ווארען איך אלע אונזערע מיטגלידער און איבערהויפט אלע, אז ביי אזעלכע פאלען דעם פערדעכטיגען פערשוין תיכף צו פערהאלטען, כדי פעסטצושטעלען זיין אמת'ן נאמען.

מיט אכטונג זכריה גאלדבערג, זשעלאזנא 10
קאסירער פון קליינהענדלער-פעראיין, פיעטריקאווער 6.

פרייז 2 זל. שנעל און רעיעל! פרייז 2 זל.
רעכטס-קאנסולענטען-ביורא

„PORADA"-„פאראדא"

10 פיעטריקאווער 10

אונטער לייטונג פון א קאנגרעס-ליגע און דיפלאמירטער געריכטס-סעקרעטאר שרייבט אלערליי ביטען און אפעלאציעס, קלאוזולעס און זאבעזפיעטשעניעס. אינפארמירט און שרייבט אין אלערליי מיליטער-ענינים. אויך איבערזעצונגען אין פרעמדע שפראכען. 298

ווארנונג!

אזוי ווי עס האבען זיך בעוויזען אין שטאט פערשידענע נאכגעמאכטע פעלד-בעטען, מאך איך בעקאנט דאס ג' פובליקום, אז די עכט-פאטענטירטע בעטען עכט-פאטענטירטע

זענען פערזעהען נור מיט דער שוץ-מארקע

PALMA-PATENT

פאר וועלכע מיר זענען פעראנטווארטליך ביז 3 יאהר.
— צו בעקומען איז אלע געשעפטען. —

אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאגער אין א גרויסען אויסוואהל ניקעל-בעטען, ניקעל-קינדער-בעטען, טיש-בעטען, מעטער-מאס, אמעריקאנקעס, קינדער-וועגעלעך, קינדער-בענקעלעך אויף רעדלעך.

מאטראצען
געבעטע, שאטקאווע און קאנאדיסקע. קאזעטקעס און טאפטשאנעס.

בעמ.: בעטלעך מיט וועגטלעך ווייס אדער ברוין 17 זל.. פאלאווע בעטלעך 14 זל. רעיעלע בעהאנדלונג. פאבריקס-פרייזען. זעמטליכע רעפעראטורן.

הזרט! לאדז, פאלנאצנא 24, טעל. 31-85. דעטייל!

נאך איינציגע טעג מעבעל
אויספערקויף פון:

(בעטען, מאטראצען, נאכט-שענקעלעך, טישען, בילארד-טישען א.א.)
צוזאמען אדער אין איינצעל-פערקויף צו זעהר ביליגע פרייזען.
זאוואדזקא 11 פון 5—8 אווענד. צו ערפאהרען ביים וועכטער. זאוואדזקא 11

נור רעקלאמע-חודש!

איך מאך דערמיט בעקאנט דאס געעהרטע פובליקום, אז נאך א גרינדליכען רעמאנט, האב איך ביי מיין קינסטלעריש-פאטאגראפישען אטעליר ערעפענט

א ספעציעלען פארטרעטען-אנשטאלט,

וואו עס ווערען אויסגעפערטיגט די שענסטע פארטרעטען לויט דער נייעסטער פאטא-טעכניק צו שטוינענד ביליגע פרייזען:

א פארטרעט 30 X 40 מיט פאספארטו און ראהם נור 13.50 זל.
" " 50 X 40 " " " " 20.—

די אויפנאהמען צו פארטרעטען ווערען געמאכט גענצליך אומזיסט.
נוצט אויס די געלעגענהייט! מיט אכטונג

קונסט-פאטאגראפישער און פארטרעטען אטעליער
„PARISIEN" wł. H. Sroka
Łódź, Brzezińska 69. צופאהר מיט'ן טראמוואי נומ' 1.

LEKARZ-DENTYSTA צאהן-ארצט
St. GELBERG
זאכאדניא 15, טעל. 31-08

היילט גאנץ פערנאכלעסיגטע ציין- און מויל-קראנקה. נאהן-ציהונג אהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראהלונג, ספעציעלער לאבאראטאריום פון קינסטליכע ציינער. עהמט אן פון 9—7 אווענד. צו ביליגע פרייזען.

זומער-וואוינונג
אין גלאוונא

אויף דער טשיכארייקע אויף א טרוקענער בערג זאמדיגער געגענד, 5 מינוט גאנג פון דער סטאציע צו פער-מיטען. צו ערפאהרען אויף דער סטאציע אין בופעט.

Dr. med. E-Szereszewska
Wiśniowa góra, Willa Krenicera.
קינדער-קראנקהייטען.
נעמט אן פון 10—11 פריה און פון 4—5½ נאכמיטאג.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און דענטיסטישער קאבינעט.
בזשעזשינער 11, טעל. 37-63
אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד"ר האלינסקי	נאז, האלז, אויערן קר.	3—4
ד"ר קערשנער	קינדער קראנקהייטען	9-11 3-4½
ד"ר שיפמאן	אינערליכע קראנקה.	11—1
ד"ר לוביטש	הויט-און געשלעכט-קר.	12½—1½
ד"ר שמירגעלד	נערווען און גמיטלעכע קר.	1—2
ד"ר גאלדבלאט	אויגען-קראנקהייטען	12½—1½
ד"ר עליאסבערג	כירורגישע-קראנקה.	1—2
ד"ר בערגסאן	פרויען און געבורטס-הילף	3—4

פסיכא-טעראפיע, שפראך-שטערונגען ווי שטאמלען א. א. ווי פאקען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהלונג איני-שפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראציעס. אויך פערלאנג—וויזיטען אין שטאט.—אין לאבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, ווי אויך פלעגמא און בלוט.

אימפונגען געגען שקארלאטין.

ד"ר לאזשינסקי סטאראפאלסקא	צאהן-ערצט	10—1 3—6

קינסטליכע ציינער, קראנען, מאסטען א. א. וו.
די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאג.

לייה-ביבליאטעק
אויפ'ן נאמען פון
א.איזענשלאס
11 פאלודניאווא 11
איז אפען מאנטאג און מיטוואך פון 5—9 אווענד.
שבת — פון 10—1 טיטאג און פון 4—9 אין אווענד

א געוועלב
אויף קילינסקיעגא 44, פון זאפארט איבערצו-געבען. צו ערפאהרען ביי ראוויצקי ציגעל גאס 40.

א קוואליפיצירטער שטריקער
און א שפולערין ווערען געזוכט ביי שוכהענדלער פוסטא 3

מאסאזש- און הייל-גימנאסטיק-שולע און קאבינעט
פון דר. מעד.

ב. שמירגעלד
צעגעלניאנא 6, טעל. 51-89
רוקענביינער - פערקרימונגען, פעראליזען, בארוכען-שמערצען, רעומאטיזם, ארטריטיזם, פלאטפוס, ענגעלאנגענישע, טעמפערמענט, געשטאלטונגען, בעהאנדלונג פון יונגע קינדער (גרופען). נאך דעם ענדיגען די שולע, דערט טרויסקעגעבען א צייגניש עמפפאנג פון 3—5 נאכם

Dr. med. STUPEL
Szkolna 12

ספעציאליסט פאר הויט-, האר- און וועגערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע, לישאי און ראק, רענטגענשטראהלען און קווארץ-ליכט, עלעקטרא-טעראפיע.
נעמט אן פון 12 ביז 3 נאכם, און פון 6 אווענד ביז 9 אין

Dr. med. NIEWIAŻSKI
Sienkiewicza 34
tel. 59-40.
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקה. בעהאנדל. פון מענער-שוואכע
נעמט אן פון 5—9 אווענד

Dr. ADAM GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
הויט און וועגערישע קראנקה. רענטגען און ליכט-הייל אינסט. נעהמט אן פון 4—7 אין אווענד

Dr. med. Wolf Eychner
פרויען-קראנקהייטען און אקושעריע
זגערזשער 11 טעל. 34-72
נעהמט אן אין דער לעטשניצע פיעטריקאווער 294 פון 12—2 נאכם. און דערהיים פון 6—8 אוו.

Dr. med. L. Pikielny
אוראלאג
ספעציאל-ערצט פאר נירען, בלאזען- און הארן-קראנקהייטען
Nawrot 8,
telefon 19-90.
עמפפאנגט פון 4—7 אין אווענד

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים; אויף דער פראווינץ — 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד מיט 30 פראצ. טייערער.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך
די אדמיניסטראציע איז אפען ביי טאג און ביינאכט.

אנאנסען-פרייז פאר'ן טעקסט—15 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—20 גר. אין דער זייט 7 שפאלטען
אין טעקסט—40 " " " " " 60— " " " " 4 "
פאר א מילימעטער-שורה: נאכ'ן טעקסט—10 " " " " " 15— " " " " 7 "
אויסער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kauberg
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.